

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
กิ่งแก้ว วาณิชกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
กิ่งแก้ว วาณิชกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
กึ่งแก้ว วานิชกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

กิ่งแก้ว วาณิชกุล. (2549). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร
เพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกสรแพทย์.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีต
ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาปัญหาและรวบรวมข้อเสนอแนะ ด้วยการ
ประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์
ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ ปีการศึกษา 2548 จำนวน 15 คน

ผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและ
การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา
มีบทบาทในด้านการสนับสนุน การระดมทรัพยากร ในรูปของทุนทรัพย์ เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์
ทางการศึกษา สำหรับการมีส่วนร่วมสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการร่วมเป็น
วิทยากรให้กับโรงเรียน เช่น การจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การจัดหาวิทยากรช่วยสอน เป็น
วิทยากรด้วยตนเอง รวมทั้งการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ร่วม
กิจกรรมประเพณีวันสำคัญทางศาสนา นั้นแตกต่างกันตามเวลาว่างของแต่ละบุคคล
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริม
ให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่น พบว่า ในด้านการร่วมระดมทุนทรัพย์และอุปกรณ์ทางการศึกษา รวมทั้งการช่วยสืบสาน
จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบปัญหา เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษา ไม่
สามารถสละเวลามาร่วมประชุมได้ เพราะต้องประกอบอาชีพและโรงเรียนขาดการประสานงาน
ที่ดี ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษา ไม่สามารถเตรียมตัวล่วงหน้า เพื่อมาร่วมประชุมวางแผนการ
ดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่นได้
3. การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดม
ทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า
ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ ให้โรงเรียนจัดประชุมให้บ่อยขึ้นและต่อเนื่อง รวมถึงการปรับปรุงการ
ประสานงานการประชุมให้เป็นระบบและโรงเรียนควรจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ตำแหน่งหน้าที่
การทำงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองทุกคน อีกทั้งควรสร้างความตระหนักถึง
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในทุกเรื่อง

A STUDAY OF THE PARTICIPATION IN PROMOTIN THE MOBILIZATION OF
EDUCATIONAL RESOURCES OF THE COMMITTEE OF FUNDAMETAL
EDUCATIONAL INSTITUE, RAJABOPITH SCHOOL, PRANAKORN, BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
KINGKEAW VANICHAKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Educational Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2006

Kingkeaw Vanichakul. (2006). *A Study of the Participation in Promoting the Mobilization of Educational Resources of the Committee of Fundamental Educational Institute, Rajabopith School, Pranakorn, Bangkok*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr.Puonrat Kesonpat.

The purposes of this research were to study the participation of the Committee of Fundamental Educational Institute in promoting the mobilization of educational resources and in preserving local tradition and culture; collect related problems and suggestions. The research design was descriptive. The data were gathered through a semi-structure interview with each of the 15 members of the committee of fundamental educational institute, Rajabopith School, in the academic year 2005, Qualitative analysis was used to determine patterns and themes that emerged from the data.

The research results were concluded as follows.

1. The participation of the committee in promoting the mobilization of educational resources included the roles in supporting resource mobilization in terms of funding for educational equipment; supporting learning resources and local wisdom and taking part in acquiring learning resources for the school such as local learning resource, aided teacher, or being teacher by themselves. The participation of the committee in preserving local tradition and culture such as participating in religious events varied according to their spare time.

2. The committee's problems related to the participation in promoting the mobilization of educational resources and in preserving local tradition and culture were lack of time to come to meeting due to having to work and lack of school good coordination. As a result, they could not prepare in advance in order to come to meeting, planning or taking part in the preserving local tradition and culture activities arranged by the school.

3. Major suggestions provided by the committee included school should arrange frequent meetings; improve coordination for meetings; collect data on careers, work positions of every committee member and parents for seeking support as resource person or local wisdom in accordance with the needs of the school; create recognition in the committee roles to encourage their participation in school activities.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อ
การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
ของ กิ่งแก้ว วาณิชกุล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษา ทั้งกำลังความคิด กำลังใจ กำลังกาย และเวลาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ และอาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ของท่านเป็นอย่างดีจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ รองคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ ฝ่ายแผนและพัฒนา อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ ผู้ช่วยคณบดี คณะศึกษาศาสตร์ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อาจารย์ มาสวิมล รักบ้านเกิด ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร อาจารย์ สายพิณ ตันสิริ ศึกษาพิเศษ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร อาจารย์ วิณา สุนทรรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบางแคเหนือสภวาลย์ กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ พร้อมกันนี้ขอขอบคุณต่อผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ ตลอดเวลาของการศึกษาข้อมูล ความประทับใจในครั้งนี้จะตรึงตราอยู่ในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ คุณเสรี จีนิจนิรันดร์ ที่เป็นผู้ให้และผู้รอคอยเพื่อแสดงความยินดีกับความสำเร็จในครั้งนี้ของผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณของบิดา มารดา บุรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

กิงแก้ว วานิชกุล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	ข้อมูลโรงเรียนราชบพิธ	7
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	11
	ความหมายของการมีส่วนร่วม	12
	ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา	15
	รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา	18
	การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	20
	รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	21
	กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	23
	ลักษณะของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	25
	แนวทางในการส่งเสริมให้การระดมทรัพยากรทางการศึกษา	28
	การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น	33
	การสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดของ	
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	35
	ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	36
	ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	37
	วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	38
	การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทย	39
	แหล่งทรัพยากรชุมชน	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
	งานวิจัยในประเทศ	43
	งานวิจัยต่างประเทศ	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษา	57
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	59
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	61
ข้อมูลการสัมภาษณ์	62
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	67
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	67
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	67
สรุปผลการวิจัย	68
อภิปรายผลและสรุปการวิจัย	71
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	75
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก	84
ภาคผนวก ข	86
ภาคผนวก ค	91
ภาคผนวก ง	107
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	109

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	61
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน	62
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน	64
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน	65

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบความคิดในการวิจัย	6

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้สถานศึกษาสามารถจัดหารายได้ ผลประโยชน์ และระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้บริหาร ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 ข: 3)

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่จัดการศึกษาให้ประชาชนทั่วไปได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทั้งด้านปรัชญา ความเชื่อ เจตคติ ระบบการบริหารจัดการตลอดจนจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษามาโดยตลอด จึงมีแนวคิดที่จะให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) จึงคิดว่าถ้าจัดการศึกษาเพื่อคนทั้งมวลแล้ว คนทั้งมวลจึงต้องรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย (All for Education) เช่น ให้การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรทางการศึกษา (สถาพร ชูศรีทอง. 2543: 2 – 3) ขณะเดียวกันการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต้องอาศัยทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพในการบริหารงานโดยทั่วไป ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการบริหารมี 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของและการจัดการหรือ 4 M's (สนอง เครือมาก. 2536: 1136) และการที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรทางการศึกษา นอกจากโดยงบประมาณของทางราชการยังต้องระดมจากแหล่งต่างๆ ซึ่งได้มีกฎหมายกำหนดเป็นแนวทางเพื่อระดมการมีส่วนร่วมดำเนินการให้บรรลุผลหลายฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 กำหนดให้การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 กระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 58 ให้บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา รวมทั้ง

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษา แห่งชาติ. 2545 ก: 1 – 23) ส่วนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 39 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 ข: 14 – 15) และที่สำคัญ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือคณะบุคคลซึ่งเป็นผู้สนใจ ในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชน จึงจำเป็นต้องรับรู้บทบาทของตนเอง และรอบรู้ ในเรื่องของการจัดการศึกษา เพื่อจะได้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมี ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการยอมรับจากบุคคลในท้องถิ่น เป็นทั้งผู้ที่สามารถช่วยระดม ทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอกท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาของนักเรียนได้ในหลายๆ ด้าน

ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนราชบพิตร สำนักงานเขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร จัดการเรียนการสอนใน 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา เปิดทำการ สอน 18 ห้องเรียน มีนักเรียนชายหญิงรวม 685 คน ข้าราชการครู 29 คน นอกจากทำหน้าที่ ปฏิบัติการสอนแล้วยังต้องปฏิบัติงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายตามขอบข่ายงานบริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งงานนโยบาย ส่วนงบประมาณที่ได้รับทั้งจากทางรัฐบาลอุดหนุนและจาก กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีระเบียบการใช้จ่ายโดยเฉพาะ ไม่สามารถนำมาพัฒนาและแก้ไข ปัญหา ของโรงเรียน ได้ตรงตามความจำเป็น และความต้องการ ผู้บริหารพยายามใช้ความสามารถใน การระดมความช่วยเหลือจากภายนอกโรงเรียน โดยความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน แต่ยังไม่ได้ผลเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจยังปฏิบัติหน้าที่ไม่ เต็มกำลังความสามารถ ไม่มีเวลา ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนในการ มีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมถึงขาดการประสานความร่วมมือสร้างความเข้าใจ กับชุมชน ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์แนวปฏิบัติในการระดมทรัพยากร เพื่อ การศึกษา ทำให้มีคนอีกจำนวนมากคิดว่า การศึกษาเป็นเรื่องของครู และโรงเรียนเท่านั้น (รายงานประจำปีโรงเรียนราชบพิตร. 2547: 3 – 4) ทำให้การบริหารจัดการของโรงเรียน ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพราะยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความต้องการของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งโรงเรียนต้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดย กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาตามวัตถุประสงค์ ของสถานศึกษา ความสนใจของผู้เรียนและชุมชนสังคมท้องถิ่น โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม การแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาในด้านวิทยาการต่างๆ เพื่อมาสนับสนุนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสถานศึกษา

กับชุมชน ซึ่งการที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนให้โรงเรียนต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะคุ้นเคย และใกล้ชิดกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากกว่า คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนเพราะเป็นผู้อาศัยอยู่ที่อื่น ไม่ได้มีถิ่นพักอาศัยอยู่ในชุมชน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่โรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือในการช่วยจัดหาวิทยากรภายนอกหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีเวลา หรือขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง (รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. 2546: 23)

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาคาดความขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านทุนทรัพย์และทรัพยากรบุคคล โดยจะเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ (ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2547: ข้อ 8)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะศึกษาปัญหาของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้โรงเรียนราชบพิธ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะจากการศึกษา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วม ปัญหาของการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน และปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในปีต่อไป และเป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมความร่วมมือให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. ผู้ให้ข้อมูล

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ปีการศึกษา 2548

จำนวน 15 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลได้เข้ามาร่วมในการดำเนินการต่างๆ ร่วมกันเป็นการระดมสมอง ระดมกำลัง ระดมความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหา ร่วมตัดสินใจและประเมินผล เพื่อที่จะทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อพัฒนาองค์กร สำหรับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การระดมทุน หมายถึง การช่วยจัดหาระดมทุนทรัพย์เพื่อพัฒนาสถานศึกษา จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

3.2 การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การสนับสนุนเลือกสรรวิทยากรภายนอกสถานศึกษาที่มีความรู้ ชำนาญการในด้านต่างๆ มาสอนเสริมให้นักเรียนในชั่วโมงกิจกรรมพิเศษและนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอาชีพอิสระ เป็นที่ยอมรับเชื่อถือ

มาถ่ายทอดความรู้กับนักเรียน เพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้ระหว่างเรียน และสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

4. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การนำประเพณี ศิลปวัฒนธรรม อันดีงามควรค่าเป็นโบราณสถาน ความรู้ด้านอาชีพของท้องถิ่นมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนราชบพิธ ได้ศึกษาและร่วมอนุรักษ์สืบสาน ให้คงอยู่ตลอดไป

5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการ ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 ประกอบด้วย

5.1 ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองที่มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียน บ้านของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชบพิธ

5.2 ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนราชบพิธ

5.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและมีที่ตั้งอยู่ในเขต บริการของโรงเรียนราชบพิธ

5.4 ผู้แทนกรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต พื้นที่โรงเรียนราชบพิธ

5.5 ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือ บุคคลที่เคยศึกษาในโรงเรียนราชบพิธ

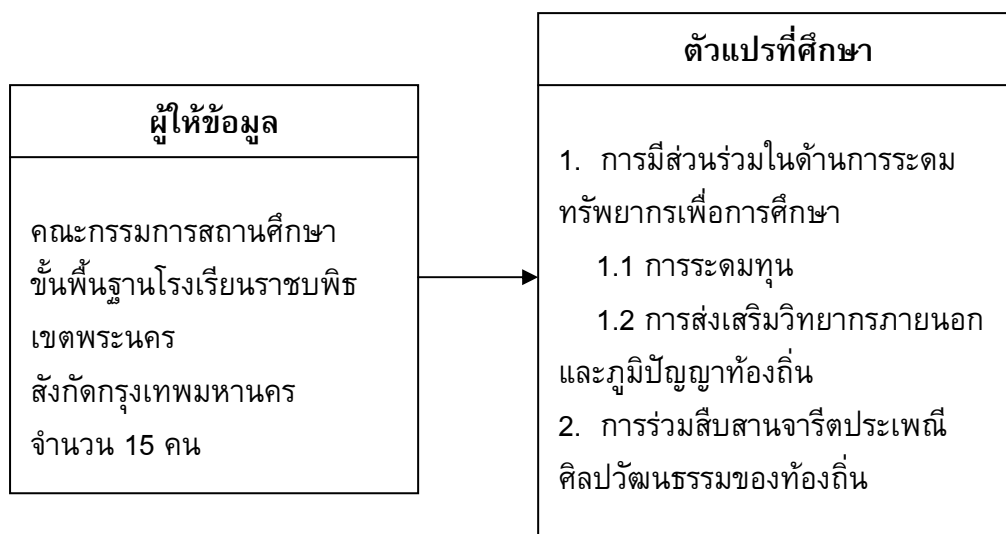
5.6 ผู้แทนองค์กรศาสนา หมายถึง ผู้แทนคณะภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนา ในพื้นที่โรงเรียนราชบพิธ

5.7 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถและชำนาญพิเศษหรือภูมิปัญญา ท้องถิ่นในพื้นที่โรงเรียนราชบพิธ

5.8 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนราชบพิธ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อ การศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2547 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 121 ตอนพิเศษ 107ง วันที่ 28 กันยายน 2547 ในข้อที่ 8 จากจำนวน 13 ข้อ มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษาครั้งนี้ เขียน เป็นภาพประกอบในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อมูลโรงเรียนราชบพิธ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา
 - 2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
3. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 3.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 3.2 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 3.3 ลักษณะของการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
 - 3.4 แนวทางในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
4. การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. การสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ข้อมูลโรงเรียนราชบพิธ

โรงเรียนราชบพิธ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 29 ถนนราชบพิธ แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่เพียง 3 งาน 74 ตารางวา ในที่ดินของราชพัสดุ โดยคณะกรรมการศึกษา โดยมีคณะกรรมการศึกษาจังหวัดพระนคร มีมติให้จัดตั้งขึ้น โดยแยกออกมาจากโรงเรียนวัดสุทัศน์ เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2577 มีนายศิปชัย ศิรินาม ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ เปิดรับนักเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 มีนักเรียนจำนวน 270 คน ใช้อักษรย่อของโรงเรียนว่า ท.รบ.ท. หมายถึง โรงเรียนเทศบาลของกระทรวงศึกษา และ รบ. หมายถึง ราชบพิธ ปัจจุบันใช้อักษรย่อว่า ก.พน.รบ. ซึ่ง ก. หมายถึง กรุงเทพมหานคร พน. คือ สำนักงานเขตพระนคร และ รบ. หมายถึง ราชบพิธ

เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2506 โรงเรียนราชบพิธ ได้โอนมาขึ้นกับเทศบาลนคร กรุงเทพมหานครตามนโยบายของคณะรัฐมนตรี และได้ขยายการสอนรับถึงประถมศึกษาปีที่ 7 ตามหลักสูตรภาคบังคับในเขตนั้น และรับนักเรียนโดยการสอบคัดเลือกจำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียน 152 คน ปัจจุบัน โรงเรียนราชบพิธ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวม 18 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 685 คน มีผู้บริหาร 1 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครูจำนวน 28 คน ครูจ้าง 1 คน คนเลี้ยงเด็ก 6 คน ชุกรการ 1 คน และนักการภารโรง 3 คน รวมบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 38 คน

สังคมโดยรวมบริเวณโรงเรียนราชบพิธ เป็นสังคมเมืองที่มีความเป็นมาของชุมชนเก่าแก่ สภาพบ้านเรือนค่อนข้างแออัด ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย รอบบริเวณมีสถานที่ราชการ เอกชน สถานที่สำคัญทางศาสนาหลายศาสนา เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน องค์การคำครุสภา สมาคมพ่อค้าไทย วัดราชบพิธ วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดราชประดิษฐ์ สวนสราญรมย์ สวนรมณีนาถ โบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า วัดพระวิษณุวราราม เป็นต้น คนในชุมชนดั้งเดิมประกอบอาชีพค้าขายและเป็นแหล่งผลิตเครื่องมายประดับยศ โล่ถ้วยรางวัล เหรียญที่ระลึก ที่สำคัญเป็นแหล่งที่มีอาชีพเก่าแก่ ซึ่งในปัจจุบันมีคนทำน้อยมากคือการตีทองคำ และรีดจนเป็นแผ่นบางที่สุด เพื่อนำไปปิดพระพุทธรูปที่เรียกว่า ทองคำเปลว ดังนั้น สภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชน จึงมีฐานะดีพอประมาณ จึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนที่เขตอื่น จากข้อมูลการศึกษา 2547 มีนักเรียนเป็นคนในพื้นที่เขตพระนครที่เข้าเรียนในโรงเรียนราชบพิธร้อยละ 56.00 นอกนั้น เป็นนักเรียนที่มาจากชุมชนอื่น ซึ่งส่วนมากมีผู้ปกครองที่มีสภาพที่ทำงานใกล้เคียงกับโรงเรียน สภาพการเมืองซึ่งมีความสัมพันธ์ และผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชบพิธ นั้นเป็นไปในลักษณะความร่วมมือของคนในชุมชน

เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นการปกครองรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมีสมาชิกสภาเขต (สข.) และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก.) เป็นผู้ให้การสนับสนุนแปรรูปจัดสรรงบประมาณด้านวัสดุ ครุภัณฑ์การเรียนการสอน และสิ่งก่อสร้างปรับปรุงอาคารสถานที่ ส่วนสมาชิกสภาเขต (สข.) เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของ โรงเรียนราชบพิธด้วย

ด้านนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชบพิธ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคน โดยสมบูรณ์ ตามวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้ทักษะชีวิตในการเลือกรัก หรือปฏิเสธสิ่งดีและไม่ดีที่เข้ามาในชีวิตได้ และพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยภายในโรงเรียนให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมเสนอแนะและตัดสินใจ ภายนอกให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับรู้ตัดสินใจสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียนราชบพิธที่ว่า ดำรงความเป็นไทย ก้าวไกลทันเทคโนโลยี ผู้เรียน เก่ง ดี มีสุข บุคลากรร่วมใจพัฒนาตน ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ดำเนินงานตามนโยบายกรุงเทพมหานคร โดย

โรงเรียนราชบพิธได้จัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนราชบพิธ ได้ดำเนินการสรรหาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการ จัดประชุมผู้ปกครอง นักเรียนในวันก่อนเปิดเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะพูดคุยและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน ครูประจำชั้น ผู้บริหาร เมื่อคุ้นเคยกันแล้ว ให้เลือกผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนราชบพิธร่วมกับบุคคลอื่นๆ ดังนี้ ผู้แทนครู 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยโรงเรียนเลือกจากข้าราชการบำนาญที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 6 คน ผู้แทนชุมชนโรงเรียน ได้รับความอนุเคราะห์จากสมาชิก สภาเขตพระนคร และประธานชุมชน จำนวน 2 คน ผู้แทนศาสนา โรงเรียนได้รับความกรุณาจาก พระภิกษุสงฆ์ วัดสุทัศน์เทพวราราม จำนวน 1 รูป และมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นกรรมการ และเลขานุการ โรงเรียนราชบพิธ มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปี พ.ศ. 2543 จำนวน 15 คน คณะกรรมการชุดนี้มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี คือจากปีการศึกษา 2543 - 2547 และ 2547 - 2551

คณะกรรมการชุดนี้ ประกอบไปด้วย ผู้แทน ผู้ปกครองนักเรียน ที่มีอาชีพรับราชการ จำนวน 2 คน ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ และรองประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้เป็นข้าราชการบำนาญ 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิปัญญาท้องถิ่น 2 คน ศิษย์เก่า 2 คน เป็นคณะกรรมการ ผู้แทนชุมชน 2 คน ผู้แทนครู 2 คน และผู้แทนองค์กร ส่วนท้องถิ่น 1 คน มีผู้อำนวยการโรงเรียนราชบพิธ เป็นกรรมการและเลขานุการตามระเบียบ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 กำหนดให้ คณะกรรมการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง นั้น โรงเรียนราชบพิธได้ดำเนินการตามระเบียบ โดยกำหนดให้ในภาคเรียนที่ 1 ประชุมผู้ปกครอง 2 ครั้ง คือ ในเดือนมิถุนายน 1 ครั้ง และเดือน สิงหาคม 1 ครั้ง ส่วนในภาคเรียนที่ 2 ประชุมผู้ปกครอง 2 ครั้ง คือ ในเดือนธันวาคม 1 ครั้ง และเดือนกุมภาพันธ์ 1 ครั้ง ในแต่ละครั้งโรงเรียนจะออกหนังสือเชิญประชุมล่วงหน้า 1 สัปดาห์ และในการประชุมโรงเรียนได้แจ้งบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกท่าน ทราบและถือปฏิบัติ เพราะมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นต้องรับบทบาทของตนเอง และรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนราชบพิธ ได้กำหนดข้อ ปฏิบัติ ดังรายละเอียดตามบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 (สำนักการศึกษา. 2547) ดังนี้

1. เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
 4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
 6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
 7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
 8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
 9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
 10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณะชน
 11. สำนักการศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา
 12. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร
 13. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
- และกำหนดไว้ว่าให้มีคณะกรรมการในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครทุกแห่ง สถานศึกษาจะไม่น้อยกว่าเก้าคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้
1. ประธานกรรมการ
 2. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน
 3. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
 4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน
 5. กรรมการที่เป็นผู้แทนกรุงเทพมหานคร จำนวนหนึ่งคน
 6. กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน
 7. กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ จำนวนหนึ่งรูป หรือหนึ่งคน
 8. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหนึ่งถึงเจ็ดคน
 9. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกรรมการและเลขานุการ

ในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อ 8 นั้น หน้าที่คณะกรรมการจะมีบทบาทในการจัดหาทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมถึงการร่วมสืบสานจากวีรดิประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาการศึกษา ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องชัดเจน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา แต่ในทางตรงกันข้าม หากแสดงบทบาทหน้าที่ผิดไป จากแนวทางที่กำหนดย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างมาก ส่งผลกระทบกับนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่ได้กำหนดไว้ ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นที่จะต้องรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการบริหารโรงเรียน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

บัทธูร แก้วส่อง (2531: 43 – 57) ได้อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้แนวคิดในแต่ละทฤษฎีไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory Reasoned Action) ของฟิชเบิน และ อัจเซน มีฐานคติ (Assumption) กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างเป็นระบบมนุษย์ พิจารณาผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ก่อนตัดสินใจลงมือกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง พฤติกรรมของบุคคลจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล ดังนั้นเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือความตั้งใจที่จะกระทำของบุคคล จึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ ตัวแปรที่เป็นของเจตนาเชิงพฤติกรรม หรือความตั้งใจที่จะทำ ประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับเจตคติ (Attitude Factors) ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวังปัจจัยเกี่ยวกับปทัสถาน (Normative Beliefs) และปัจจัยที่เกิดจากแรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม (Motivation to Comply)

2. รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของ ลิสก้า (Liska's Revision Model) ลิสก้าได้เสนอแนวคิดใหม่โดยใช้แนวคิดของฟิชเบินเป็นฐาน เพื่อให้เกิดความลึกซึ้ง และประสานกับงานวิจัยในปัจจุบันได้ แนวความคิดของลิสก้าเชื่อว่า พฤติกรรมของคนไม่ได้เกิดจากความตั้งใจเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เรียกว่า ทรัพยากร (Resources) และเงื่อนไขทางสังคมที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงออกที่เรียกว่า โอกาส (Opportunities) ซึ่งแนวคิดของลิสก้าสามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมตามความคอกของเฟลติงเจอร์ (Social Comparison Theory) เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการที่จะเปรียบเทียบ

ความสามารถ และความคิดเห็นของตนเองกับบุคคลอื่น โดยใช้เกณฑ์ทางกายภาพ และเกณฑ์ทางสังคม ผลของการเปรียบเทียบ จะทำให้ตนเองเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใกล้เคียงกับบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งแนวคิดของ เฟสติงเจอร์ จะช่วยทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคล ในกระบวนการพัฒนาได้

4. ทฤษฎีปริวรรชนิยมของ ไฮแมนส์ (Exchange Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมในระดับจุลภาคเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์และอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับบุคคล โดยใช้ฐานคิดจาก

4.1 เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) ที่อธิบายถึงการตัดสินใจของมนุษย์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับทั้งทางตรง และโดยอ้อม ซึ่งรวมไปถึงประโยชน์ที่เกิดกับจิต

4.2 มนุษย์วิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) ได้ให้ความสำคัญทางด้านจิตวิทยา ซึ่งจะเป็นพลังในการริเริ่ม และข้อผูกพันที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าความต้องการด้านเศรษฐศาสตร์

4.3 จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ซึ่งได้อธิบายการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจะมีจำนวนบ่อยครั้งมากขึ้นขึ้นอยู่กับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากครั้งแรกๆ ถ้าผลที่เกิดขึ้นครั้งแรกๆ เป็นไปตามคามหวัง การมีส่วนร่วมจะมีจำนวนบ่อยครั้งมากขึ้น

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาทั้ง 4 ประการ สามารถใช้เป็นแนวคิดเพื่อที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมในการบริการและการจัดการศึกษาที่ว่าผลของการตัดสินใจของชุมชนขึ้นอยู่กับผลลัพธ์และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวัง ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมโอกาสตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจและผลทางด้านจิตใจ โดยใช้เกณฑ์เปรียบเทียบระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นภาครัฐควรลดบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาลงและเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น จนถึงระดับของความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจเพราะความต้องการในผลลัพธ์ที่คาดหวังและเงื่อนไขต่างๆ ในการบริหารและการจัดการศึกษานั้นจะได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

อาคม (พูลศรี ไม้ทอง. 2543: 28 ; อ้างอิงจาก อาคม ตริเจริญ. 2539: 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การดำเนินกิจกรรมในชุมชน วางโครงการร่วมปฏิบัติในรูปของการเสียสละแรงงาน เสียสละเวลาและการบริจาคโดยตรงหรือผ่านองค์กรในชุมชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชน โดยมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542: 189) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน และชุมชน ที่มีข้อจำกัดอันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่ คือ มีน้อยนั่นเอง ข้อจำกัดนี้ อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าตนเองด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากร เชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีควมร้ยน้อยกว่า จึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือ ความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อย

การมีส่วนร่วมของชุมชนแบบชายขอบเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นักเรียนและประชาชนทั่วไปกับโรงเรียน ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม โดยการร่วมงานหรือให้ความร่วมมือ หรือร่วมสนับสนุน โดยอาจจะแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้าง แต่ไม่มีการตัดสินใจมอบภาระให้เป็นของฝ่ายโรงเรียน ลักษณะของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนทั่วไปมีลักษณะในการมาร่วมงาน ให้ความร่วมมือในการประชุมและให้ความสนับสนุน โดยการบริจาคเงินและสิ่งของหรือร่วมดำเนินงาน บางครั้งอาจแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการบ้าง แต่ก็ไม่มีน้ำหนัก เพราะส่วนมากมักจะคล้อยตามการตัดสินใจของกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า เช่น กลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียนหรือกลุ่มผู้นำในโรงเรียนที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุด ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการออกความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงเรื่องการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะถือว่าหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นของโรงเรียนและครู หากผู้ปกครองนักเรียนจะแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะอะไรก็ยิ่งเกรงว่าจะไม่ถูกหลักการของครูหรือของโรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial Participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการโรงเรียนจึงมีความสำคัญ ที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย การมีส่วนร่วมแบบเป็นบางส่วนนี้จะมีลักษณะที่มีส่วนร่วมแบบร่วมริเริ่มงาน มาร่วมงาน ร่วมให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคหรือการร่วมมือในการทำงาน โดยมีบทบาทมากกว่าแบบชายขอบ ได้แก่ กลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจได้บ้าง ซึ่งการตัดสินใจนั้นอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการได้ทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างก็ตามการคิดริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ยังคงเริ่มต้นจากฝ่ายโรงเรียน และในการร่วมกิจกรรมสามารถมีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่ เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำหลักในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน ประธานคณะกรรมการโรงเรียน เป็น

กลุ่มที่มีบทบาทในอันที่จะชี้แนะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เป็นแบบแผนของการมีส่วนร่วม และมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีอิทธิพลเพราะมีทรัพยากรทางอำนาจทำให้มีบทบาทตามหน้าที่ ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะเป็นผู้นำในการริเริ่มงาน ผู้คิดงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุน ร่วมงานและร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังทุกขั้นตอนและมีอำนาจในการตัดสินใจได้มากที่สุด

จากแนวคิดของนักการศึกษา ในเรื่องของรูปแบบในการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ คือชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการร่วมฟัง ร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรที่โรงเรียน ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ อ้างอิงจาก โอวาท สุทธนารักษ์ (2528: 137) ได้กล่าวว่าแนวนโยบายอีกด้านหนึ่งที่ต้องการให้การศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว ก็ต้องตีความให้ได้ถึงระดับที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะหากประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการทางการศึกษา แม้เพียงในระดับท้องถิ่นของตนแล้ว ก็เป็นอันเลิกกล่าวถึงโอกาสที่การจัดการศึกษาจะตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้ ซึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่จะเข้ามาได้ในลักษณะของการคัดสรรแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 คือ คณะกรรมการโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือในกิจการต่างๆ ตามที่โรงเรียนต้องการขอความช่วยเหลือ และเน้นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจะต้องหมายถึง การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การกำหนดความต้องการทางการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และการติดตามประเมินผลจากงาน

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชน ทั้งการร่วมกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นและเนื้อหาสาระที่ใช้ในการศึกษา ร่วมในการดำเนินการสนับสนุนและร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่ามีส่วนร่วมคิด/ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงสถานศึกษา

เออร์วิน (เมตต์ การ์นิจิตต์. 2541: 17; อ้างอิงจาก Erwin. 1976: 130) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

องค์การสหประชาชาติ (เมตต์ การ์ณจิตต์. 2541: 167; อ้างอิงจาก United Nations. 1981: 14) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม คือ การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ผู้บริหารและสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผลเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมทำที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

2.2 ทฤษฎีชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

วิถีชีวิตของสังคมไทยกับการศึกษามีความผูกพันต่อกันมาเป็นเวลาช้านานแต่เดิมเราจะเล่าเรียนหนังสือกันที่วัดมีพระสงฆ์เป็นครูสอน ซึ่งต่อมารัฐบาลมองเห็นความสำคัญ จึงได้ตราเป็นกฎหมาย โดยกำหนดให้ลูกหลานที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปดต้องเข้าโรงเรียนทุกคนพร้อมกับได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นจำนวนมาก กระจายกันอยู่ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศไทย คนไทยต่างรู้จักกันได้ดีในนาม “โรงเรียนประชาบาล” ซึ่งหมายถึง โรงเรียนของประชาชนโดยประชาชนร่วมกันสร้างและร่วมกันดูแลรักษาช่วยเหลือสนับสนุนและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความมุ่งหวังต่อการส่งลูกเข้าโรงเรียนประชาบาลเพื่อให้ “อ่านออกเขียนได้” เท่านั้น

แต่ปัจจุบันแนวคิดของคนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมากต่างได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ต่อการพัฒนาลูกหลานและความจำเป็นที่จะต้องนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทั้งหลายที่มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะในอนาคตความเจริญทั้งหลายจะพึ่งพาอาศัยองค์ความรู้เป็นหัวใจสำคัญ การศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศที่สำคัญนั้นจะเจริญรุ่งเรืองเป็นผู้นำและเป็นมหาอำนาจในที่สุด ในทางตรงข้ามหากประเทศใดพลเมืองส่วนใหญ่ด้อยการศึกษาจะกลายเป็นประเทศที่ล้าหลัง เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนมีชีวิตอยู่ด้วยความแร้นแค้นยากจน ต้องขอความช่วยเหลือจากประเทศที่เจริญรุ่งเรืองหรือที่พัฒนาแล้ว

ไพรัช เทชะรินทร์ (2541: 11 – 13) เมื่อการศึกษานับวันแต่จะมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของผู้คนในทุกสังคม ทุกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อความเจริญของสิ่งอื่น ชุมชนจะต้องเขามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ ที่มีความจำเป็นที่ต้องร่วมกันพัฒนา การศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เพื่อใช้การเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มี คุณภาพโดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษา ให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้รับความสำเร็จ

3. ร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษา ในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้

4. ชุมชนเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบจัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัด ให้มีขึ้น เป็นต้น

5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียน หากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหานั้นและอุปสรรคนั้นร่วมกัน

6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาการศึกษาร่วมกันโดยชุมชน เข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับ

องค์กรท้องถิ่นชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ด้วยอีกองค์กรหนึ่งคือ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก.) และสมาชิกสภาเขต (สข.) เป็น องค์กรท้องถิ่นตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็น สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล อาจได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการโรงเรียนด้วย ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนา การศึกษาตามความต้องการของชุมชน

2. การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ซึ่งเรื่องดังกล่าวสามารถนำมาให้การศึกษา ในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังค่านิยม ให้มีความรัก ห่วงแหน และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้กับนักเรียนและชุมชนได้

3. การออกรับข้อบังคับสภาตำบลเพื่อให้ใช้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือ ปฏิบัติในส่วนนี้ ถ้าข้อบังคับที่สภาตำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะทางการสร้างสรรค์ ควรนำมาให้

นักเรียนได้เรียนรู้หรือศึกษาที่โรงเรียนด้วย เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนด้วย

สรุป การศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาชุมชน และพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษา จึงถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกัน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพ การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของชุมชนอาจทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเข้ามาร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน การร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ปัญหา กับคณะครูในโรงเรียน การร่วมค้นหาผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2542 ก.: 50) กล่าวถึงงานคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรระบอบทบาทในด้านให้คำปรึกษาสนับสนุนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน รับทราบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ควรระบอบทบาทในด้านการสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 ข.: 37) ได้กล่าวถึง งานบุคลากรในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมไว้ว่า ชุมชนร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะดังนี้

1. ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
3. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
4. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณลักษณะนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 ก.: 1 – 2) ได้กล่าวถึงงานบุคลากรองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาไว้ว่า องค์กรท้องถิ่น ชุมชน มีส่วนร่วมจัดการศึกษา โรงเรียนจะพัฒนาได้ดีถ้าทุกฝ่ายทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน รักโรงเรียน เข้าร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการศึกษา พัฒนาโรงเรียน สนับสนุนทรัพยากรบุคคล และงบประมาณในลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมดำเนินการวางแผนบริหารและพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนานักเรียนทุกด้านทั้งในและนอกโรงเรียน
4. ประชาชนในท้องถิ่นรับทราบความเคลื่อนไหวก้าวหน้าของโรงเรียนเสมอ

5. ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน ยอมรับว่าโรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐาน

2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา กับการจัดการศึกษาในชุมชน หมายถึง การที่คณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การร่วมดำเนินการ โดยการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการ ร่วมเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงติดตามผลการดำเนินงาน การตรวจสอบการทำงานของโรงเรียน และร่วมรับผลของการจัดการศึกษาในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการประกันโอกาสทางการศึกษา ประกันคุณภาพการศึกษา ประกันประสิทธิภาพและประกันความปลอดภัยของนักเรียนและการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. 2542) พบว่า ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจน แต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อย และไม่ชัดเจนในส่วนของการมีส่วนร่วมชัดเจน รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญในโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนอาจจะศึกษาเพื่อพิจารณาเป็นแนวทางนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ในพื้นที่ ที่ศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้ ในส่วนของการเลือกบุคคลในชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากโรงเรียนจะปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 แล้ว โรงเรียนยังพิจารณาเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติโดดเด่นในชุมชนรวมทั้งมีความรู้พอสมควร กล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้ ผ่านความเห็นชอบของผู้มีอุปการคุณต่อโรงเรียนมาเป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาท ในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน ในด้านการกำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะเป็นผู้กำหนดนโยบายของโรงเรียนแล้วนำนโยบายดังกล่าว มาเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในส่วนของการกำหนดนโยบายของโรงเรียน จึงเป็นฝ่ายสนับสนุนคอยเสริมสร้าง และให้การช่วยเหลือ รวมทั้งการตัดสินใจในการเลือกดำเนินการ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็น

ตอนนโยบายดังกล่าวแล้ว จึงร่วมกันพิจารณาตัดสินใจว่าในเรื่องใดโรงเรียนควรมีนโยบายในการปฏิบัติอย่างไร ในการจัดทำแผนงานและโครงการของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา มีวิธีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยการมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นคณะครูร่วมกันเขียนแผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี โดยก่อนที่จะเขียนรายละเอียดของแผนคณะครู ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจะทำโครงร่างของแผนมาเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาทั้งหมดพิจารณาก่อนว่าจะทำอะไรเพิ่มเติมหรือจะลดส่วนใดบ้าง เมื่อตกลงกันแล้ว คณะครูจึงไปจัดทำเป็นต้นฉบับร่าง และนำเสนอให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ส่วนการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาทุกครั้ง เลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะนัดหมายกับคณะกรรมการสถานศึกษาล่วงหน้าเป็นการภายใน เพื่อหาเวลาว่างของคณะกรรมการส่วนใหญ่ให้ตรงกัน แล้วจึงเชิญประชุมอย่างเป็นทางการ ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาจะมาประชุมเกือบครบเกือบทุกคน ทุกครั้ง ยกเว้นการประชุมที่มีวาระของการขออนุมัติงบประมาณ คณะกรรมการสถานศึกษาจะมาครบทุกคน ในการดำเนินการประชุมเกือบจะทุกครั้งวาระของการประชุมจะเริ่มต้นด้วยประธานคณะกรรมการสถานศึกษากล่าวต้อนรับ คณะกรรมการสถานศึกษาเปิดประชุม แจ้งเรื่องที่ประธานต้องการแจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาดำเนินการประชุมต่อ ซึ่งจะเป็นวาระเกี่ยวกับการรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา เรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งก่อนที่โรงเรียนได้ดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมา และจะต้องดำเนินการต่อไป แล้วต่อด้วยเรื่องอื่นๆ ที่ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้นำชุมชน จะหยิบยกขึ้นมาหารือแล้วปิดการประชุม

การมีส่วนร่วมในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทอย่างมากในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ลักษณะการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน เป็นการระดมทรัพยากรทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชน ทั้งในลักษณะของการขอบริจาค การจัดให้มีการทำบุญ เช่น การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การแสดงพระธรรมเทศนาของพระที่มีชื่อเสียง หรือการเรียกรับเงินจากผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง การประสานและการเป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การที่คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการปกครองภายในชุมชน และบางส่วนก็เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ทำให้มีโอกาสคลุกคลีกับประชาชนมาก

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่พบประการหนึ่งก็คือ การประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้ทราบข่าวสาร และความก้าวหน้าในการทำงานของโรงเรียน เช่น การเล่าถึงการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ การจูงใจให้ผู้ปกครองนักเรียนส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

การจัดการศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียน แม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาจะไม่ได้เข้ามาดูแลในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยตรง แต่ก็มีส่วนร่วมรับรู้การพัฒนา

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน จากรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อที่ประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถแจ้งความต้องการของคน ในชุมชนให้โรงเรียนทราบว่าชุมชนต้องการให้โรงเรียนปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ด้านเพิ่มเติม บ้าง ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษากับโรงเรียนในด้านนี้มากที่สุด

3. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐที่ต้องการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และ ฝึกอบรมได้ตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้น จากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมโดยยึดหลักการศึกษา สร้างคน สร้างงาน สร้างชาติ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดเป็นกฎหมาย เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาอบรม และระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดย อาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดการร่วม และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาค ทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครอง ดูแลบำรุงรักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่นรวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการของ สถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์และภารกิจ หลักของสถานศึกษา

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มา โดยมี ผู้ถือสิทธิ์หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุและ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา

บรรดารายได้ และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545: 32 – 34)

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

มาตรา 39 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 ข: 15) สรุปได้ว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทุนทรัพย์ สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ และวิทยากรผู้ชำนาญการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในสถานศึกษา

3.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

(Educational Resource Mobilizations) เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนระดมทรัพยากรเพื่อศึกษามาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา และมีลักษณะของการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากร มักจะได้แก่ คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน จำอวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศล ต่างๆ และคนในชุมชน
2. วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคารเรียน การซื้อที่ดิน เพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกต่างๆ และสื่อการเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น
3. การจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนและชุมชนอาจจะร่วมกันจัด เช่น การทอดผ้าป่า ซึ่งโรงเรียนอาจจัดขึ้นที่โรงเรียนโดยมีเจ้าอวาสเป็นประธาน ในการจัดการทอดผ้าป่าเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษาเข้าโรงเรียน โดยโรงเรียนจัดการเตรียม

องค์ผ้าป่า และเครื่องไทยทานที่โรงเรียนทั้งหมด และถวายองค์ผ้าป่าแก่เจ้าอาวาสที่โรงเรียน โดยมีผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนมาร่วมทำบุญ เมื่อเจ้าอาวาสรับองค์ผ้าป่าแล้วก็จะมอบเงินที่ประชาชนมาร่วมทำบุญทั้งหมดให้ทางโรงเรียน การทอดผ้าป่านี้นั้นทางโรงเรียนอาจจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในโอกาสที่มีการจัดวันอำลาสถาบันของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยถือเป็นการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาประจำปีของโรงเรียน ก็ได้ ส่วนกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนมักจะร่วมกันจัดขึ้นกับทางชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การทอดกฐิน ซึ่งเจ้าอาวาสมักจะได้รับการติดต่อมาจากลูกศิษย์ที่อยู่ต่างถิ่น การนิมนต์พระที่มีชื่อเสียงมาแสดงพระธรรมเทศนา เพื่อนำเงินที่ประชาชนทำบุญมาใช้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการทำบุญในวาระต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การฉลองอาคารเรียนหลังใหม่ การทำบุญวันแม่ วันขึ้นปีใหม่หรือวันลอยกระทง เป็นต้น

4. การจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน โรงเรียนอาจจะระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น การขอบริจาคสิ่งของ อาหาร ถ้วยรางวัลหรือเสื้อผ้า เพื่อเป็นรางวัลให้เด็กในงานกีฬาสี งานวันประถมศึกษา วันเด็กและการจัดวิ่งมาราธอนประจำปี

5. การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน การตั้งสหกรณ์โรงเรียน มี 2 แบบ คือ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งคณะกรรมการอาจประชาสัมพันธ์กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ในการประชุมผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อเชิญชวนให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ผ่านนักเรียน โดยให้นักเรียนเก็บสะสมเงินมาฝากกับครูประจำชั้นและครูประจำชั้นรวบรวมเงินมาให้ครูที่ทำหน้าที่การเงินของโรงเรียน เพื่อนำไปฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของทางจังหวัด ที่ให้ดอกเบี้ยสูงและโรงเรียนอาจจะแบ่งดอกเบี้ยที่ได้รับจากการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นเงินปันผลที่จ่ายคืนให้กับนักเรียนและคณะครูที่ฝากเงิน ส่วนที่สอง นำไปใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนและการจัดตั้งกองทุนครู และกองทุนเพื่อการศึกษาของนักเรียนสำหรับ

6. การตั้งกองทุนในโรงเรียน ทั้งสองลักษณะ คือ กองทุนเพื่อการศึกษาของนักเรียนและกองทุนครู เป็นการนำเงินดอกเบี้ยที่ได้จากการฝากเงินจากกิจกรรมออมทรัพย์ในโรงเรียนส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นกองทุนการศึกษาของนักเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูและผู้นำชุมชนร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนนำเงินมาบริจาคสมทบทุนของโรงเรียนในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะในงานศพซึ่งเจ้าภาพมักจะบริจาคทรัพยากรที่มีผู้มาร่วมทำบุญให้กับกองทุนของโรงเรียน เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งของการจัดงานศพในชุมชนบางแห่ง โดยจะบริจาคทรัพยากรในวันฌาปนกิจศพ ซึ่งทางโรงเรียนตอบแทนเจ้าภาพที่บริจาคทรัพยากรทำบุญให้กองทุนการศึกษาของทางโรงเรียนด้วยการมอบเกียรติบัตรในวันงานวันประจำปีของโรงเรียน

นอกจากนี้โรงเรียนอาจมีระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในลักษณะการขอบริจาคเป็นสิ่งของ เช่น การขอบริจาคเครื่องไทยทานจากคณะกรรมการสถานศึกษา การทำบุญ

เลี้ยงพระ ในโอกาสต่างๆ การขอบริจาคโต๊ะ เก้าอี้นักเรียน ในการขยายชั้นเรียน เป็นต้น การขอบริจาค ในกรณีเหล่านี้โรงเรียนควรดำเนินการโดยการปรึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการประชุมเพื่อเป็นการตกลงกันล่วงหน้าหรือบางครั้งเมื่อมีการประชุมถึงวาระนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาอาจจะร่วมกันบริจาคตามจิตศรัทธาและความสามารถที่จะบริจาคได้ โดยสมัครใจ แต่ส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการสถานศึกษามักจะแสดงความจำนงในการบริจาค เมื่อเห็นความจำเป็นของโรงเรียน ซึ่งบางครั้งก่อนที่จะได้รับการขอร้องจากทางโรงเรียนเสียอีก

3.2 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Education Resource

Mobilization Process) โดยทั่วไปโรงเรียนมีกระบวนการในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในกรณีการขอบริจาคทรัพยากรเป็นจำนวนมากจากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อ การสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียน หรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียนตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การหาแหล่งทรัพยากร หรือการหาเบาะแส ว่ามีใครบ้างที่สนใจหรือมีความ ต้องการที่จะบริจาคทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ เพราะผู้บริจาคบางคนจะมี เป้าหมายเจาะจงในการบริจาค เช่น บางคนเจาะจงที่จะบริจาคเพื่อเด็กพิการ บางคนก็เจาะจง ที่จะบริจาคเพื่อช่วยเหลือวัดที่อยู่ในชนบท บางคนก็เจาะจงที่จะบริจาคเพื่อการศึกษา ฯลฯ ทางโรงเรียนหรือผู้นำชุมชนควรหาแหล่งทรัพยากรจากเบาะแสเหล่านี้ ซึ่งจะทราบได้จากการ สืบเสาะของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะครูในโรงเรียนในบางกรณี แม้จะยังไม่ทราบว่า แหล่งทรัพยากรต้องการบริจาคเพื่อการศึกษาหรือไม่ แต่ถ้าเห็นว่ามีความสามารถที่จะบริจาค ได้และมีความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนพอสมควร เช่น เป็นผู้มีอุปการะคุณ เป็นศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษา อาจจะติดต่อเพื่อขอให้บริจาคทรัพยากรให้โรงเรียนตามความจำเป็น

2. การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนกับแหล่ง ทรัพยากร หลังจากที่ชุมชนและโรงเรียนหาแหล่งทรัพยากรหรือเบาะแสของทรัพยากรได้แล้ว ในกรณีที่ต้องการระดมทรัพยากรเป็นจำนวนมาก เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมหรือซื้อที่ดินให้โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาควร จะขอความร่วมมือกับผู้ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร โรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรก่อนที่จะมีการประสานกับแหล่งทรัพยากรอย่างเป็นทางการต่อไป ผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้นำชุมชนและโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากรนี้ ส่วนมากมักจะเป็นผู้ที่มีความ ใกล้ชิดกับทั้งโรงเรียน ชุมชน และแหล่งทรัพยากร เช่น การที่พระลูกศิษย์ของเจ้าอาวาสเป็นผู้ เชื่อมโยงระหว่างเจ้าอาวาสกับผู้นำชุมชนและคหบดี ญาติของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือประธาน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นกำนันเก่าเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างคหบดีในท้องถิ่น กับโรงเรียนและชุมชนหรือครูในโรงเรียนเป็นผู้เชื่อมโยงกับญาติของตนเองที่บริจาคทรัพยากร สร้างอาคารเรียนให้โรงเรียนอื่นมาบริจาคที่โรงเรียนที่ตนเองสอนอยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้นำชุมชนอาจเป็นผู้เชื่อมโยงกับแหล่ง ทรัพยากรที่เป็นญาติหรือเพื่อนพ้องในการติดต่องานหรือการสังสรรค์ และชักชวนอย่างไม่เป็น

ทางการให้ร่วมบริจาคทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เมื่อเห็นว่าแหล่งทรัพยากรให้ความสนใจก็จะมาแจ้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูทราบในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และเลือกคณะกรรมการที่จะติดต่อประสานงานกับแหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับรายละเอียดของการบริจาคต่อไป

3. การประสานงานระหว่างชุมชน และโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร เมื่อหาผู้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และแหล่งทรัพยากรได้เรียบร้อยแล้ว ผู้เชื่อมโยงจะดำเนินการ ติดต่อกับแหล่งทรัพยากรเป็นการภายใน เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของการบริจาค ทรัพยากรสนับสนุนโรงเรียนแล้วจึงจะเริ่มการประสานงานอย่างเป็นทางการและนัดหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนพบกับแหล่งทรัพยากร เพื่อพิจารณาร่วมกันถึงรายละเอียดต่างๆ ในการบริจาคต่อไป โดยปกติในชุมชนเจ้าอาวาสหรือผู้นำทางศาสนา มักจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในขั้นตอนนี้เพราะอาจทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการเพื่อประสานงานกับแหล่งทรัพยากร ส่วนกรรมการอื่นอาจประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เชื่อมโยงกับแหล่งทรัพยากร

ส่วนวิธีการประสานงานระหว่างชุมชน และโรงเรียนกับแหล่งทรัพยากร คณะกรรมการควรเตรียมหลักฐานและรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่จะได้รับการบริจาคไปให้พร้อม เช่น กรณีการขอบริจาคเพื่อสร้างห้องประชุมของโรงเรียน ทางคณะกรรมการควรเตรียมแบบแปลนและรายละเอียดของการสร้างห้องประชุมรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้งบประมาณที่จะจัดสร้างรวมทั้งความจำเป็นและประโยชน์ใช้สอยของสิ่งที่จะสร้างเพื่อนำเสนอแหล่งทรัพยากร ที่คณะกรรมการมีการเตรียมรายละเอียดของการขอบริจาคไว้ล่วงหน้าและนำไปแสดงประกอบการพูดคุยกับแหล่งทรัพยากรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้มักจะประสบความสำเร็จในการประสานงานกับแหล่งทรัพยากร

4. การต่อรองการบริจาค เมื่อมีการตกลงในหลักการที่จะบริจาคแล้วแหล่งทรัพยากรบางรายอาจจะไม่บริจาคทุกอย่างตามที่ชุมชน และโรงเรียนต้องการ เช่น กรณีของโรงเรียนที่ศึกษาขอบริจาคจากคหบดี ในชุมชน เพื่อขอพัฒลดัดเพดานห้องประชุมโรงเรียนในวงเงิน 14,000 บาท แต่ผู้บริจาคต้องการบริจาคเพียงครึ่งเดียว ในวงเงิน 7,000 บาท ก็จะมีการต่อรองกัน ซึ่งบางกรณีที่แหล่งทรัพยากร ให้เงินบริจาคเพิ่มให้เพียงพอกับที่ทางโรงเรียนต้องการ แต่กรณีบริจาคทรัพยากรซื้อพัฒลดัดนี้ โรงเรียนได้รับเงินบริจาคในวงเงิน 7,000 บาท ตามที่ผู้บริจาคต้องการบริจาค ส่วนที่เหลือคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครูได้ร่วมกันบริจาคจนครบ แต่ก็มีกรณีต่อรอง บางกรณีที่ต้องมีการปรับระดับความต้องการของโรงเรียนและชุมชนกับความจำเป็นที่จะบริจาคของแหล่งทรัพยากรให้ตรงกัน เช่น ในการขอบริจาคทรัพยากรจากแหล่งทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเรียนกรณีหนึ่ง เมื่อผู้เชื่อมโยงไปติดต่อกับแหล่งทรัพยากร ผู้บริจาคแสดงความจำเป็นที่จะบริจาคเป็นอาคารเรียนชั้นเดียว 4 ห้องเรียน ในวงงบประมาณ 700,000 บาท แต่ทางผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่าอาคารเรียนชั้นเดียวนั้นต่อเติมลำบาก จึงขอต่อรองเป็นอาคารชั้นเดียว แต่ให้เป็นอาคารแบบใต้ถุนโล่ง

4 ห้องเรียน เพื่อที่จะต่อเติมชั้นล่างเป็นห้องประชุมในภายหลัง โดยใช้งบประมาณ 1.6 ล้านบาท คณะกรรมการที่ติดต่อขอบริจาค ได้นำแบบแปลนและรายละเอียดการสร้างอาคารเรียนเดินทางไปหาแหล่งทรัพยากรซึ่งอยู่ต่างจังหวัด เพื่อขอต่อรองให้แหล่งทรัพยากรบริจาคทรัพยากรเพิ่มขึ้นเมื่อพบกันและแหล่งทรัพยากรได้เห็นแบบแปลนแล้ว จึงขอให้ตัดราคาการก่อสร้างอาคารเรียนจากอาคาร 4 ห้องเรียน ให้เป็นอาคาร 3 ห้องเรียน ใต้ถุนสูงในงบประมาณ 1 ล้านบาท ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายประเมินแล้วว่าในจำนวนงบประมาณที่แหล่งทรัพยากรบริจาคสามารถสร้างอาคารเรียนชั้นเดียวใต้ถุนสูงในงบประมาณ 1 ล้านบาทได้ จึงมีการตกลงกันทำให้อาคารเรียนหลังนี้สร้างสำเร็จ และภายหลังได้มีการต่อเติมชั้นล่างของอาคารเรียนเป็นห้องประชุมโรงเรียน โดยงบประมาณบริจาคของคหบดีท้องถิ่นในภายหลัง

นอกจากนี้ยังมีการต่อรองที่สำคัญ คือ การบริจาคทรัพยากรประจำปีของผู้ปกครอง ซึ่งช่วงแรกทางโรงเรียนดำเนินการในรูปของการเรียไรแต่ตอนหลังเปลี่ยนเป็นการทอดผ้าป่า และมีการต่อรองเรื่องโอกาสประชุมผู้ปกครองนักเรียน เมื่อถึงวาระการขอบริจาคทางโรงเรียนจะเสนอให้ผู้ปกครองนักเรียนกำหนดวงเงินบริจาคเอง ซึ่ง พบว่า กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมีการต่อรองยอดเงินการบริจาคกันเอง ระหว่างการบริจาคในวงเงินครบคร้วละ 200 บาท หรือ 100 บาท และในที่สุดก็ตกลงบริจาคเป็นครบคร้วละไม่ต่ำกว่า 100 บาท เป็นการประนีประนอมกัน

การต่อรองการบริจาคนี้ นอกจากจะมีการต่อรองในเรื่องของงบประมาณหรือรายละเอียดในการดำเนินการแล้ว ยังอาจจะต้องต่อรองกันในเรื่องที่เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการบริจาค

ในเรื่องของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นี้ นับว่าเป็นการทำงานที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้ชัดเจนกรณีหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูส่วนใหญ่จะไม่ดำเนินการเรื่องนี้ตามลำพังจะมีการปรึกษากับผู้นำชุมชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนที่จะเริ่มดำเนินการเป็นทำนองการปรึกษาเพื่อหาแนวทางดำเนินการหรือให้รับรู้การทำงานของโรงเรียน ซึ่งทำให้ได้ผู้สนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการที่จะช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนั้นในเรื่องนี้อาจจะเป็นการกระตุ้นให้ในชุมชนรู้จักการช่วยตนเอง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากนอกชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบริจาคทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ทุกครั้งที่มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากภายนอกชุมชนเข้ามาในชุมชน

3.3 ลักษณะของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ มีเจตนารมณ์ระดมความร่วมมือ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมจากทุกส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนไปใช้เป็นทรัพยากรสำหรับจัดการศึกษา นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน ตามแนวทางภาคีเพื่อการศึกษา (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 ก: 4) กล่าวเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาชน (มัทธนา ศังขะภุชณ. 2543) สามารถเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ดังนี้

1. เป็นผู้จัดบริการทางการศึกษาทั้งในลักษณะเป็นโรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้ที่ประชาชนจัดเองโดยตรง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมเป็นผู้จัด
2. เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทางในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เป็นกรรมการในองค์กรคณะบุคคลแต่ละระดับตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโดยตรง
5. ร่วมกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของชุมชน
6. ช่วยสนับสนุนทรัพยากรแก่สถานศึกษา โดยการบริจาคเงินและวัสดุ การช่วยสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร การช่วยด้านกำลังแรงงานในกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน
7. ร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาของบุตรหลานตามฐานะทางเศรษฐกิจ
8. ช่วยเสริมสร้างการจัดการศึกษาของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านประสบการณ์และด้านวิชาการ
9. ช่วยคุ้มครองสิทธิเด็ก ด้วยการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือและประสานงานกับสถานศึกษา
10. ช่วยตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ตั้งในชุมชน
11. ร่วมจัดการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัยผ่านสื่อต่างๆ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
12. ทำหน้าที่ในฐานะปิตามารดา ผู้ปกครอง โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของบุตรหลานในครอบครัว

ยิ่งไปกว่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2542) ได้ศึกษาพบว่าจากประสบการณ์การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศต่างๆ แม้ว่าแต่ละรัฐบาลต่างเป็นผู้สนับสนุนหลักในด้านงบประมาณ ขณะเดียวกันส่วนอื่นๆ ในสังคมก็มีบทบาทสำคัญด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อช่วยเพิ่มทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หรือทดแทนในส่วนที่ไม่เพียงพอ เพื่อลดภาระของภาครัฐ

“การสนับสนุนด้านการเงินของชุมชนต่างๆ จะมีแรงจูงใจและลักษณะที่แตกต่างกันในชุมชนบางแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเมืองจะพึ่งพาการบริจาคเงินเป็นหลัก แต่ชุมชนอื่นๆ อาจใช้วิธีการกระตุ้นการสนับสนุนด้านวัตถุ ซึ่งรวมถึง ไม้ อัฐ และวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ในการก่อสร้าง ตลอดจนอาหารของนักเรียนและครู ในสังคมบางแห่งมีการบริจาควัว ควาย หรือสัตว์อื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการบริจาคแรงงานเพื่อช่วยในการก่อสร้างและซ่อมบำรุง รวมทั้งการ

เพาะปลูก และการเก็บเกี่ยวพืชผล เพื่อใช้เป็นอาหารในโรงเรียนหรือเพื่อขายและนำเงินมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน อนึ่ง สมาชิกชุมชนยังเข้าร่วมในคณะกรรมการโรงเรียนและมักจะให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ เช่น การทำบัญชี การออกแบบทางสถาปัตยกรรม ฯลฯ ตลอดจนมักจะมีการบริจาคที่ดินเพื่อให้สร้างห้องเรียน บ้านพักครูและสนามกีฬา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 9 – 10)

อีกทั้งได้นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ของการระดมทรัพยากรที่ใช้ในประเทศต่างๆ ดังประเด็นสรุป โดยสังเขปดังนี้

1. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โรงเรียนและครู
2. จัดงานบันเทิงในท้องถิ่น แล้วมีการขอรับการบริจาคต่อหน้าสาธารณชน โดยใช้วิธีการลงโทษทางสังคมแก่ผู้ไม่มาร่วมงานบริจาค มีการเรียกค่าปรับแก่บุคคลที่ไม่มาร่วมงาน
3. จัดงานประมูลของที่ได้รับบริจาค พร้อมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่ม
4. ชักจูงให้บริจาคเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความเชื่อถือ เช่น ตั้งชื่ออาคารตามชื่อผู้บริจาค
5. ใช้การส่งเสริมวัฒนธรรม การแสดงประกอบงานบันเทิงและขอบริจาค
6. ที่ประชุมหมู่บ้าน กำหนดให้บุคคลบริจาคต่ำสุด หรือสูงสุด ตามที่ที่ประชุมหมู่บ้านร่วมกันกำหนด (บริจาควัว, ควาย, เงิน)
7. บังคับเรียกเก็บเงินจากทุกคนรอบครัวเป็นจำนวนเท่าๆ กัน (ถ้าจนจริงๆ จะอนุญาตให้ใช้แรงงานเป็นการทดแทน)
8. การบริจาคเงินเป็นรายเดือน หรือบริจาคอาหารและเครื่องอุปโภค บริโภค อื่นๆ อย่างต่อเนื่อง (ไม่สามารถดึงดูดให้คนบริจาคได้มากเท่ากับการบริจาคสำหรับงานก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร หรือสิ่งอื่นๆ ที่สามารถมองเห็นอย่างชัดเจน)
9. เก็บค่าเล่าเรียนเพิ่ม
10. การเรียกเก็บค่าบริการด้านสังคมจากผู้ใช้บริการ
11. การเก็บภาษี
12. หักเงินรายเดือนเพื่อเข้ากองทุนปันผลกลาง
13. เก็บเงินจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เงินก็รับชำระค่าใช้จ่ายบางส่วนในรูปของอาหาร ที่พักหรือแรงงานในพื้นที่ทำการเกษตรของตนแทน
14. องค์กรทางศาสนา เรียไรเงินระหว่างทำพิธีในโบสถ์ วัด หรือสุเหร่า
15. เก็บค่าเช่าทรัพย์สิน
16. องค์กรทางศาสนาที่มีโรงเรียนในอุปถัมภ์มากกว่า 1 โรง ใช้วิธีนำเงินส่วนเกินของโรงเรียนบางโรงไปชดเชยให้กับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอได้
17. ครูและพนักงานอื่นๆ ในโรงเรียนขององค์กรศาสนา มักจะทำงานโดยรับค่าตอบแทนต่ำกว่าอัตราตลาดเป็นการชดเชยแบบแฝง (Hidden Subsidy)

18. โรงเรียนที่ดำเนินการบริหาร โดยสหกรณ์พืชเศรษฐกิจ เรียกเก็บจากค่าธรรมเนียมจากผลผลิตที่ขายได้

19. สร้างมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นการสนับสนุนของชุมชน ได้แก่ การสร้างความมั่นใจสำหรับการดำเนินงานในระยะยาว/ คำมั่นสัญญาของรัฐบาลที่จะเข้าดำเนินกิจการทั้งหมดแทน (Ultimate Takeover) ตลอดจนการจัดหาบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ การใช้เงินอุดหนุนสมทบ (Matching Grants) และมาตรการจูงใจทางภาษี เป็นต้น

20. ใช้มาตรการเงินอุดหนุนสมทบ รัฐไม่ได้บริจาคอาคารสิ่งก่อสร้าง และเครื่องมืออุปกรณ์ให้ในทันที แต่จะกำหนดว่าชุมชนต้องร่วมให้เงินอุดหนุนสมทบด้วย

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา อาจเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนการระดมทุนทางสังคมจากภาคเอกชนในประเทศไทยได้ โดยผู้ประกอบการสามารถมีส่วนร่วมปฏิรูปการศึกษาได้ ดังนี้

1. ริเริ่มและพัฒนาความร่วมมือกับโรงเรียน และลูกจ้างของตนเป็นแกนนำความร่วมมือด้านการศึกษากับธุรกิจ องค์กร ชุมชน และโรงเรียน
2. ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของบริษัท ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่กำลังทำงานและลูกจ้างคนอื่น ๆ ในด้านการศึกษา
3. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน และกระบวนการสร้างความร่วมมือ ซึ่งรวมทั้งความเชี่ยวชาญด้านธุรกิจ เช่น งานด้านการบัญชี การเงิน และการพัฒนาความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 ข: 5)

3.4 แนวทางในการส่งเสริมให้การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

จากนโยบาย มาตรการ และการปฏิบัติการจัดการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 58 - 64) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาหลายรูปแบบแทรกไว้ พอเป็นแนวทางที่จะนำมาส่งเสริมการระดมทรัพยากรระดับท้องถิ่นได้ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรทางการศึกษา (ในความหมายที่กว้าง) ในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน (รวมถึงสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ) เพื่อให้มีการคาดการณ์ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ มีการกำหนดเป้าหมายมาตรฐานที่ต้องการบรรลุถึงดัชนีและตัวชี้วัด การติดตามประเมินผล (ดูตัวอย่างกรณีวุฒิชัย)
2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู ในฐานะที่เป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ โดยจัดให้มีทุนส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับจังหวัด ในระดับเดียวกันก็มีแผนลดอัตราค่าจ้างครูลง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจำนวนน้อยมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ
3. ในปัจจุบันภาษีที่รัฐเก็บได้ในท้องถิ่นที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นหรือภาษี

ท้องถิ่น จัดเก็บในเขตตัวเอง ยังมิได้รวมภาษีที่เก็บเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ และสภาพการณ์ในประเทศไทยยังไม่อาจนำมาตรการทางภาษีที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมาปฏิบัติ ได้แนวทางและวิธีการที่ควรใช้ จึงน่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนพัฒนาเมือง ภูมิภาค และท้องถิ่น

4. มีมาตรการให้มีการลดค่าใช้จ่ายอันพึงมีในการใช้อินเตอร์เน็ต
5. สนับสนุนให้มีการใช้สื่อวิทยุ และโทรทัศน์เพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้มีวิทยุ – โทรทัศน์ชุมชน ซึ่งองค์กรเอกชน ประชาชนเป็นผู้จัดการ ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้มีการระดมค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาผ่านสื่อในระดับชุมชนมากขึ้น
6. จัดให้มีการทำ “แผนที่ความจำเป็นทางการศึกษา” เพื่อประโยชน์ในการจัดระบบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน
7. จัดให้มีการร่วมมือระหว่างโรงเรียนด้วยกันเอง และโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีใช้ตัวเงินร่วมกันโดยเฉพาะบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และวิชาใหม่ๆ หรือนวัตกรรมการศึกษาที่ควรเผยแพร่
8. มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในการวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยมีแรงจูงใจด้านการยกเว้นภาษีให้เอกชนที่ใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา และนำหลักฐานการบริจาคเพื่อการศึกษาไปหักลดหย่อนภาษีได้
9. มีแผนปฏิบัติการทรัพยากรทางการศึกษาที่ครบเครื่อง กล่าวคือ ผนึกประสานปัจจัยนำเข้าในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษากับกระบวนการจัดการ โดยมีการทำระดับมาตรฐานและคุณภาพที่ต้องการบรรลุถึง มีการติดตามประเมินผลตามดัชนี และตัวชี้วัดทางด้านผลผลิตที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดอยู่ในรัฐธรรมนูญ
10. ปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบาทของวัดและสถาบันสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเริ่มที่วัดซึ่งมีโรงเรียนและมีทรัพย์สิน เงินบริจาค ที่สามารถกำหนดให้นำมาใช้เพื่อการศึกษาได้อย่างน้อยหนึ่งในสามของเงินที่ได้รับบริจาคมากๆ เช่น วัดหลวงพ่อบุญรอด วัดไร่ขิง จัดตั้งกองทุนประจำเพื่อใช้ดอกผลในการปรับปรุงโรงเรียนและขยายสาขาของโรงเรียน
11. พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในรูปแบบเงินสมทบ (Matching fund) ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น ที่มีการจัดเก็บรายได้เพื่อใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
12. ไม่เก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในกิจการด้านการศึกษา วิจัยพัฒนาและการส่งเสริมการเรียนรู้
13. ให้เงินอุดหนุนหรือเงินสมทบแก่โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายของชุมชน หรือโครงการร่วมของชุมชน และสถาบันต่างๆ ที่พัฒนาต้นแบบของการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่กว้าง
14. ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการสอนในระดับโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน

เพื่อลดการพึ่งพาสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตจากต่างประเทศ สนับสนุนให้ผู้ผลิตสื่อการเรียนร่วมกับโรงเรียนในการผลิตสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

15. ส่งเสริมให้หอการค้าจังหวัดและสมาคมอุตสาหกรรมจังหวัดมีบทบาทมีการระดมทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและสภาตำบล

16. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ด้วยการมีระบบรางวัลสำหรับโรงเรียนและสถานศึกษาที่มีการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยมีดัชนี-ตัวชี้วัดที่ชัดเจน

กระทรวงการคลังได้จัดทำแผนแม่บทคลังท้องถิ่นขึ้นโดยมุ่งเพิ่มรายได้ของท้องถิ่น ในส่วนของรายจ่ายนั้น มุ่งปรับปรุงระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนท้องถิ่น เร่งรัดจัดตั้งบริษัทประกันสินเชื่อเทศบาล และศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่น ทั้งนี้โดยจะเริ่มมาตรการปรับปรุงระบบงบประมาณและการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในปีงบประมาณ 2542

กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีการเชื่อมกับแผนแม่บทคลังท้องถิ่นนี้ โดยควรประสานงานกับกระทรวงการคลังในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อให้กองทุนพัฒนาเมืองภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นกองทุนพัฒนาเมืองด้วยมิใช่กองทุนพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว

ในปัจจุบันภาษีที่รัฐเก็บได้ในท้องถิ่นมีความเป็นเมืองมากขึ้นหรือภาษีท้องถิ่นจัดเก็บในเขตตัวเอง ยังมีได้รวมภาษี ที่เก็บเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ และสภาพการณ์ในประเทศไทย ยังไม่อาจนำมาตราทางภาษีที่ใช้อยู่ในต่างประเทศมาปฏิบัติได้ แนวทางและวิธีการที่ควรใช้จึงน่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกองทุนพัฒนาภูมิภาคและท้องถิ่น

คณะกรรมการการวางแผนพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการศึกษา (ณิชาพันธุ์ บุญเกิด. 2541: 11, 14) ได้เสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในด้านการระดมสรรพกำลังและการลงทุนทางการศึกษาว่า การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและช่วยรับภาระในการจัดการศึกษา อาทิ ระดมผู้รู้มาช่วยสอน โดยเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาสอนในสถานศึกษาเปิดโรงงานเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การให้ผู้มีอายุช่วยเหลือเด็กในศูนย์เลี้ยงเด็ก และในด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนก็เปิดโอกาสให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และมีการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและสถานศึกษา และที่สำคัญก็คือได้จัดรูปแบบการบริหารการศึกษา โดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน กำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดทำหลักสูตรตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนกับการจัดการศึกษา ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการจัดการศึกษา โดยโครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ว่าต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่าง ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ได้แก่

คน ประกอบด้วย ผู้รู้หรือผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน กลุ่มหรือองค์กร และชาวบ้านทั่วไป

ความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้จากภายนอก หรือที่เป็นภูมิปัญญาสากล

ทรัพยากร ประกอบด้วย ทรัพยากร เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ พืชและสัตว์ เป็นต้น นอกจากนั้น ได้มีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สุขเมธ ถ่อเงิน (2547) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาด้วยกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนา 2 วิธี คือ การบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) และการอบรม AIC ซึ่งปรากฏผลการดำเนินการในวงจรที่ 1 ดังนี้

1. การบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) มีเป้าหมายเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ร่วมศึกษา และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อเข้ารับการอบรม AIC และระดมทรัพยากร ซึ่งดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ การแข่งขันกีฬาสีนักเรียน/ประชาชน ประจำปี 2546 การแข่งขันกีฬานักเรียนตำบลหนองเม็ก ครั้งที่ 1 และกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของหมู่บ้าน ผลจากการบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) พบว่า กิจกรรมกีฬาสีนักเรียน/ประชาชน ประจำปี 2546 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ร่วมกันเตรียมงานอย่างพร้อมเพรียง การแข่งขันสำเร็จลุล่วงด้วยดี ภาคเช้าเป็นพิธีเปิดและแข่งขันกีฬา พักเที่ยงนักกีฬารับประทานอาหารร่วมกัน ภาคบ่ายแข่งขันกีฬาและปิดการแข่งขัน มีผู้สนับสนุนเป็นเงิน 11,620 บาท ส่วนการแข่งขันกีฬานักเรียนตำบลหนองเม็ก ครั้งที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาร่วมกันให้กำลังใจนักกีฬาลดอดทั้ง 2 วัน และกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ได้ทำการมอบของขวัญ ผูกข้อมือขอพรจากผู้อาวุโส และร่วมสังสรรค์อย่างสนุกสนาน ซึ่งผลกิจกรรมการบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) บรรลุเป้าหมายอย่างน่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษามีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ส่งผลให้เต็มใจที่จะเข้ารับการอบรม AIC เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. การอบรมคณะกรรมการสถานศึกษา เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยใช้กระบวนการ AIC มีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ตามกรอบการศึกษา 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์งานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติการที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติม การสำรวจนักเรียนเพื่อคัดเลือกให้รับทุน

และจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร เพื่อจัดทำแผนการระดมทรัพยากร การเสนอแผนเพื่อเห็นชอบและดำเนินการ รวมทั้งการเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินไปใช้

ผลจากการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษา เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากร มีกลุ่มผู้ร่วมศึกษาเข้ารับการอบรมครบ 9 คน ผู้ศึกษาเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญในด้านการระดมทรัพยากร 2 ท่านมาให้การอบรม กลุ่มผู้ศึกษา ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดำเนินการอบรมตามตารางขั้นตอนการวางแผนพัฒนาจนแล้วเสร็จ ซึ่งการอบรม AIC พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการ ระดมทรัพยากรทั้ง 6 ขั้นตอน สามารถแก้ปัญหา โดยนำความรู้ไปใช้ในการระดมทรัพยากรได้ บรรลุเป้าหมายโครงการ “บ้านเกิดโรงเรียนเก่า” คือ ต่อเติมอาคารเนกประสงค์ 45,000 บาท ก่อตั้งกองทุนการศึกษา 30,000 บาท และก่อสร้างสนามวอลเลย์บอล 40,000 บาท

การพัฒนาในรอบที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ร่วมประชุมและสรุปผลการพัฒนา พบว่า บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามกรอบการศึกษาต้นคว้า 5 ขั้นตอนเท่านั้น เพราะพบปัญหา 2 เรื่อง คือ การเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินกองทุนไปใช้ เนื่องจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความสับสน ไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน และพบปัญหาเรื่องความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร เนื่องจากเกรงว่าจะไม่ต่อเนื่อง ยั่งยืน จึงเห็นควรพัฒนาในรอบที่ 2 โดยเพิ่มอบรม AIC เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ แก่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาในด้านการเก็บรักษาและการเบิกจ่ายเงิน กองทุนการศึกษา โดยใช้เวลาดำเนินการในวันที่ 4 มีนาคม 2547 และเพื่อให้การมีส่วนร่วมในการ ระดมทรัพยากรพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจึงเพิ่มกิจกรรมการบริหารที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ (CHO-VA) 2 กิจกรรม คือ เขียนเรียงความขอบคุณและจัดเลี้ยงเพื่อมอบใบประกาศเกียรติคุณ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาในวันที่ 26 มีนาคม 2547

การพัฒนาในรอบที่ 2 พบว่า บรรลุเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ในการเก็บรักษาเงินกองทุนการศึกษาและการเบิกจ่ายไปใช้อย่างชัดเจน ไม่ สับสน สามารถชี้แจงแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้าใจจนเกิดความเชื่อมั่น ยอมรับ และศรัทธาใน การดำเนินงาน โดยก่อตั้งเป็นกองทุนการศึกษาเพื่อนำดอกผลมาจัดสรรให้แก่นักเรียนในวันแม่ แห่งชาติของทุกปี และกำหนดให้มีการระดมเงินสมทบกองทุนทุกปี ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความ ภาคภูมิใจในความสำเร็จ เกิดความตระหนัก มุ่งมั่น ที่จะนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า ต่อไป

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากร พบว่า บรรลุเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจ เพราะกลุ่มผู้ร่วมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ตามกรอบการศึกษา ทั้ง 6 ขั้นตอน สามารถร่วมกันระดมทรัพยากรได้ตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการ คือ ต่อ เติมอาคารอเนกประสงค์ ก่อตั้งกองทุนการศึกษาและสร้างสนามวอลเลย์บอล อีกทั้งได้กำหนด แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรให้ ต่อเนื่อง ยั่งยืน ได้อย่างภาคภูมิใจ นอกจากนี้การระดมทรัพยากรเป็นการเข้าไปร่วมดำเนินการ

ช่วยเหลือจัดหาหรือสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมของโรงเรียน และรวมไปถึงบุคลากรทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ช่วยด้านการสอนของโรงเรียน

สรุป การระดมทรัพยากรเป็นการเข้าไปร่วมดำเนินการช่วยเหลือ จัดหาหรือสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมของโรงเรียนและรวมไปถึงบุคลากรทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ช่วยด้านการสอนของโรงเรียนด้วย

4. การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงการสนับสนุนเลือกสรรวิทยากรภายนอกสถานศึกษาที่มีความรู้ ชำนาญการในด้านต่างๆ มาสอนเสริมให้นักในชั่วโมงกิจกรรมพิเศษ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอาชีพอิสระ เป็นที่ยอมรับ เชื้อถือมาถ่ายทอดความรู้กับนักเรียน เพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้ระหว่างเรียนและสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิดในการปรับโครงสร้างการจัดการศึกษาของนักการศึกษาหลายๆ คน รวมถึง เจอจันท์ จงสถิตอยู่ และอมรวิรัช นาครทรรพ ที่นำเสนอแนวปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ สถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติย่อยที่สุด จะต้องมียานาการบริหารการตัดสินใจในระบบที่เหมาะสม เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่น หลากหลาย สนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนจากรัฐเป็นผู้จัดทั้งหมดมาเป็นทุกส่วนของสังคมทั้งประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคม องค์กรประชาชน องค์กรธุรกิจ เอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วม และรับผิดชอบการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ ตั้งแต่กระบวนการจัดทำนโยบาย การดำเนินงานเพื่อปฏิบัติการจัดการในด้านต่างๆ เช่น การจัดมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การระดมทรัพยากร ทั้งด้านทุนทรัพย์และวิทยากร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดการศึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ การกระจายอำนาจการศึกษาหรือมอบอำนาจลงให้องค์กรระดับล่างกับสถานศึกษา ซึ่งเป็น การกระจายอำนาจทางการบริหาร และการกระจายอำนาจออกไปให้องค์กรนอกภาครัฐ ซึ่งเป็นการกระจายความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่เคยเป็นของรัฐหรือระบบราชการออกไปยังตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดการศึกษาใน 2 ลักษณะนี้ถือว่า เป็นการปฏิรูปการจัดการศึกษาจากฐานราก นั่นคือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะได้รับมอบอำนาจจากส่วนกลางให้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการบริหารมากขึ้นจะต้องทำงานร่วมกับ

ชุมชนในการวางแผน การพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่น การแสวงหาทรัพยากร สนับสนุนเพิ่มเติมในด้านต่างๆ รวมทั้งการกำกับควบคุม ดูแล ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา การปฏิรูปการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนได้มีโอกาสสร้างและรักษา พลังแห่งความรู้ จะเป็นหนทางเดียวในการพาสังคมและทุกคนไปสู่สังคมแห่งปัญญา และการ เรียนรู้ที่จะสามารถอยู่ร่วมกันในประชาคมนานาชาติต่อไปอย่างมั่นคงและสันติ (การปฏิรูป การศึกษาไทย : การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย. 2539: 121 – 128)

ดังนั้น การส่งเสริมให้มีวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมให้ความรู้กับ นักเรียนในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ และควรให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะการนำ วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิชาชีพในโรงเรียน นั้นเป็นเรื่องดี เพราะชุมชนจะมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีความรู้ในด้าน ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ในการพึ่งตัวเอง ความรู้ในเรื่องศาสนา จริยธรรม ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับท้องถิ่น ภูมิปัญญาของชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ ความรู้เพิ่มขึ้นให้แก่ระบบการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียน และโรงเรียนจะได้อาศัยประสบการณ์ และความรู้ต่างๆ ของภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็สามารถประยุกต์วิชาสามัญต่างๆ เข้ามาใช้กับ กิจกรรมเพื่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนได้ด้วย

ในส่วนของกรุงเทพมหานคร กำหนดให้ทุกโรงเรียนในสังกัดจัดการศึกษาตามที่ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โดย เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง กับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะส่งผล ให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสามารถในการจัดการและการแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังกล่าว จึงนำมาสู่การนำไปใช้และการถ่ายทอดสืบสานภูมิปัญญาต่อไป โดยการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษา กำหนดมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ใน มาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) 2545 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางสำหรับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรเองได้ ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัญหาในชุมชน หรือที่เรียกว่าหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถดำรงชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเองได้อย่างปกติสุข ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงต่อผู้เรียน สามารถกระทำได้หลายทางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

นอกจากนั้น กรุงเทพมหานครยังสนับสนุนในด้านการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คู่ชุมชน โดยเน้นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นมาในอดีตกาลที่มีความสำคัญ ทรงคุณค่าควรแก่การสืบทอด ทั้งด้านสถานที่ บุคคล ส่งเสริมให้นักเรียนได้ไปศึกษาเรียนรู้โดย

ไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

5. การสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมายถึง การนำประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามควรคุณค่าเป็นโบราณสถาน ความรู้ด้านอาชีพของท้องถิ่นมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนได้ศึกษาและร่วมอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่ต่อไป

ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม เป็นมรดกสืบทอดที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของความเป็นชนชาติ และการแสดงออกถึงภูมิปัญญาของคนในสังคม ที่สะท้อนให้เห็นศิลปกรรมทางด้านพุทธศาสนา ด้านการประกอบอาชีพ เช่น ศิลปะการทำทอง การทำเครื่องสังฆภัณฑ์ ศิลปะการหล่อ พระพุทธรูป และวัฒนธรรม ประเพณีประจำปีต่างๆ ที่ชุมชนราชบพิตรนิยมจัดเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ เช่น ประเพณีวันเข้าพรรษา การแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น

การสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการผ่านระบบภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ เป็นชุมชนยั่งยืน (Sustainable Community) มี 3 องค์ ประกอบคือ (ดาวิทย์ พุทธิไย. 2544: 13 อ้างอิงจาก สามารถ จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง. 2541: 63 – 70)

1. ระบบภูมิปัญญา คือการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลในชุมชน
2. กระบวนการของผู้ทรงภูมิปัญญา มีหลากหลายวิธีการ
3. ปัญหาการถ่ายทอดความรู้ ขาดการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับโรงเรียน ในรูปของการจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 วิธีการใหญ่ ดังนี้ (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 12)

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรแล้ว
2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้สอน ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย

สรุปการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนมีอย่างน้อย 4 วิธี ดังนี้

1. ถ่ายทอดความรู้โดยตรงต่อครูผู้สอน
2. ถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับนักเรียน
3. ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำให้กับครูผู้สอน
4. ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนร่วมกับครูผู้สอน

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง เป็นคุณูปการ เนื่องจากว่าผลที่เกิดขึ้นมิใช่เฉพาะความรู้ ประสบการณ์เท่านั้น แต่เป็นการถ่ายทอดรากเหง้าของวิถีชีวิต และจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งผ่านการกลั่นกรองจากเงื่อนไขของเวลามามากมายชั่วอายุคน

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะดนตรี และอื่นๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก คนกับสิ่งแวดล้อม สัตว์พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม หรือชุมชน
3. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ไม่สามารถสัมผัสได้

ลักษณะข้างต้นนี้คือชีวิตของชาวบ้าน ที่สะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 11)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ แบ่งลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านความรู้ เป็นข้อมูล เป็นเนื้อหาสาระ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย และประเภทครอบครัว
2. ภูมิปัญญาด้านความเชื่อของสังคม โดยอาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่องนรก สวรรค์ ตายแล้วไปไหน
3. ภูมิปัญญาด้านความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหา เช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว
4. ภูมิปัญญาด้านวัตถุ เช่น เรือนชานบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ
5. ภูมิปัญญาด้านพฤติกรรม เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนในครอบครัว จนทำให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 11 – 12)

ประเวศ วะสี กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ลักษณะ คือ

1. มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
2. มีบูรณาการสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

กองวิจัยทางการศึกษา สรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของบุคคลหรือของกลุ่ม
2. ส่วนที่ได้รับมาจากความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของผู้อื่นหรือกลุ่มอื่น

3. ส่วนที่สังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนหรือคำบอกเล่าของคนอื่น (กองวิจัยทางการศึกษา. 2539: 5)

กองวิชาการ สรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ลักษณะคือ

1. เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุและการกระทำทั้งหลาย
2. เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ หรือแนวทางในการแก้ปัญหา และป้องกันปัญหา รวมทั้งการสร้างความสุขให้กับชีวิต (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 12)

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึงพื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดเองได้ และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างและลึก ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคำถามดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะที่เชื่อมโยงกันหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา วัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แก่นหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายในแง่ปัจเจกบุคคล และของสังคมหมู่บ้าน (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 9)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดส่งสืบทอดกันมา ผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดกลั่นกรองกันยาวนาน (กองวิจัยทางการศึกษา. 2542: 10)

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง อาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเป็นลักษณะสากลที่หลายถิ่นคล้ายกันก็ได้ โดยเกิด

จากชาวบ้านแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2538: 1)

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักการและวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่สั่งสมสืบทอดกันมายาวนาน และถูกพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยมีเงื่อนไขของกาลเวลาเป็นเครื่องกลั่นกรอง (ดาวิทย์ พุทธิไย. 2544: 9; อ้างอิงจาก กองวิจัยทางการศึกษา. 2539:5)

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในท้องถิ่นมีการสะสมภูมิปัญญาของคนที่ได้มาจากการประสบการณ์ การประกอบอาชีพ การคิดค้นขึ้นมาใหม่โดยอาศัยรากฐานแห่งความเชื่อหรือการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน (เวกการพันธ์ อ่ำสันเทียะ. 2541; อ้างอิงจาก สามารถ จันทรสุรีย์. 2533) ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดไว้ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจระยะสั้น และมีความสนใจในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดความสนใจ การลงมือทำ (ตามตัวอย่าง) การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกที่พึงปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมหรือสิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรกระทำ

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มามากพอควร และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดกระทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ (1) วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านวิธีการบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ตลอดทั้งสอดแทรกเนื้อหาในรูปแบบการบอกเล่าในกระบวนการหรือเนื้อหา หรือคำร้องของการบันเทิง เช่น ลิเก ลำตัด โนรา หนังตะลุง หนังประโมทัย กลอนลำคำผญา คำสอย คำขอ เป็นต้น คำร้องดังกล่าวจะสอดแทรกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี คติธรรม คำสอนศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรค รวมทั้งการปฏิบัติตนตามครรลองครองธรรม (2) ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เขียนหรือจารลงในใบลาน สมุดข่อย บุตดำ บุตขาว เป็นต้น

3. วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชน ในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกสาขาไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม และอื่นๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรรรับหรือไม่รับ การถ่ายทอดรูปแบบที่หลากหลาย สะดวกต่อผู้บริโภคมากขึ้น

การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทย

การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทย (พรชัย ภาพันธ์. 2543: 20)

คือ การนำเอาเนื้อหาและวิธีการสอนของภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน หัวใจสำคัญ คือ การปรับสภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล สร้างดุลยภาพกับสรรพสิ่งเพื่อความสันติสุขและยั่งยืน สำหรับวิธีสอนภูมิปัญญาไทยมีหลายรูปแบบ โดยจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ควบคู่กับกระบวนการผลิตซ้ำด้านคุณค่าให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรม เช่น การเล่าเรื่อง การให้ปฏิบัติจริง การให้ทำเลียนแบบ การให้ลองผิดลองถูก การให้ศึกษาด้วยตนเอง การต่อวิชาและการสอนแบบเป็นเครือข่าย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ซึ่งมีความยืดหยุ่นบรรยากาศเป็นไปด้วยความรัก ความสุข รูปแบบการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ มี 2 แบบ คือ

1. การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนรากฐานของชุมชน เน้นกิจกรรมชุมชนเป็นสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อาศัยทรัพยากรในชุมชนจัดการศึกษา ชุมชนจึงมีส่วนร่วมกับการเรียนตั้งแต่การกำหนดนโยบาย หลักสูตรจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

2. การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนรากฐานของโรงเรียน เป็นการนำเนื้อหาและวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนในโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกเข้าสู่เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ การเรียนแบบนี้ต้องสำรวจความต้องการและศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านเนื้อหา ผู้สอนและผลกระทบต่อชุมชนด้วยชุมชน : แหล่งทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ทรัพยากรอันสำคัญของชาติและท้องถิ่นก็คือความรู้ ประสบการณ์ที่ผู้คนในชุมชนได้เก็บสะสม ถ่ายทอดและอนุรักษ์สืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สิ่งเหล่านี้คือต้นทุนทางวัฒนธรรมที่โรงเรียนสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา

แหล่งทรัพยากรชุมชน

มี 2 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญา (Wisdom) ชุมชนตั้งหลักฐานมาเป็นเวลานานจะสั่งสมสิ่งที่เรียกว่าภูมิปัญญาของกลุ่มอันอาจเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมมาจากประสบการณ์ เชื่อมโยงบูรณาการกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังให้คนเคารพธรรมชาติ เพราะเมื่อใดที่คนเคารพก็จะไม่ทำลาย อีกทั้งยังให้ความเคารพผู้มีอาวุโส เพราะมีประสบการณ์

2. แหล่งวิทยาการในชุมชน แหล่งการศึกษาหรือแหล่งวิทยาการในชุมชนที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ เพื่อการดำรงชีวิตนั้น ควรจะประกอบด้วย

2.1 สถาบันครอบครัว ครอบครัวต้องเป็นสถาบันการเรียนรู้ ครอบครัวเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกคน พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ญาติผู้ใหญ่ ล้วนมีส่วนสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นรากฐานของการเรียนรู้ กำลังการส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นสถาบันการเรียนรู้ได้สำเร็จ ประเทศก็จะมีรากฐานการเรียนรู้ที่ใหญ่มากสำหรับทุกคน

2.2 ชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้กับสมาชิกทุกคนเป็นที่พึ่งในยามมีปัญหา ยามเกิด ยามป่วย ตลอดจนยามตาย แต่ชุมชนจะเข้มแข็ง จนกลายเป็นแหล่งการศึกษาให้นักเรียนได้หาความรู้ได้นั้นจะต้องได้รับการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรแห่งการเรียนรู้

2.3 วัด หรือสถาบันทางศาสนา วัดทุกวัด สถาบันทางศาสนาทุกศาสนา เป็นแหล่งการเรียนรู้ของพระ นักบวช สามเณร ตลอดจนบุคลากรทางศาสนา วัดเคยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสังคมในอดีตที่มีศักยภาพอย่างสูงในการเป็นที่พึ่งของชุมชนได้ การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางหรือแหล่งการเรียนรู้ของประชาชน จึงเป็นนโยบายที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง

2.4 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นศูนย์รวมความรู้ทุกสาขาที่พร้อมจะให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน ถ้าจัดให้ดีจะมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหาร

2.5 สถานื่อนามัยสถาบันการบริการด้านสุขภาพ อาจปรับให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยจัดสถานื่อนามัยให้กลายเป็นรีสอร์ทที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามน่ารื่นรมย์ มีสวนสุขภาพ มีมุมให้ความรู้ในเรื่องสุขภาพอนามัย เป็นแหล่งรวมผู้คนในชุมชน เพื่อบุคลากรทางการแพทย์จะได้เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพได้ทุกวัน

2.6 ศูนย์การศึกษาอย่างยั่งยืนของชุมชน มีการบริการการศึกษาด้านต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกทักษะเพื่อประกอบอาชีพ

2.7 องค์การภาครัฐ/หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ สามารถส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในเรื่องของการศึกษาได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

2.8 องค์การภาคธุรกิจและเอกชน ปัจจุบันองค์กรธุรกิจและภาคเอกชนเป็นองค์กรที่เข้มแข็งมากมีศักยภาพและความพร้อมสูงยิ่งในการเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสูงมากในการเป็นองค์กรทางการศึกษาเพื่อชุมชน หนังสือความฝันของแผ่นดินเขียนไว้ว่า “การจัดการศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องใช้รูปแบบการบริหารโดยกลุ่มสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ เพื่อให้การศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ในอนาคตอันใกล้ชุมชนคงจะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากกฎหมายเปิดกว้างให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ชัดเจนมากกว่า

ที่ผ่านมา สามารถกำหนดนโยบายการศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนงานโครงการของโรงเรียน ทั้งยังทำหน้าที่กำกับติดตามการทำงานของโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน งานบุคลากร งบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ชุมชนได้มีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ...”

โรงเรียนชุมชน (Community School) เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดถือ การดำเนินชีวิตในชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Life-Centered) และนอกจากจะจัดการเรียนการสอน ตามปกติแล้วจะต้องจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อชุมชน เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การอบรมวิชาชีพ การพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งยังทำหน้าที่ให้บริการชุมชน ในด้านอาคารสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และหาวิธีการชักจูงให้ประชาชนเข้ามาร่วม ในการดำเนินกิจการของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ (จิรภา สุนทรลิต. 2532: 54 – 59) คือ

1. โรงเรียนชุมชนต้องถือว่าชุมชน คือ แหล่งทรัพยากรอันสำคัญยิ่ง สามารถ นำมาปรับปรุงการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมของโรงเรียนได้ ทรัพยากรดังกล่าว หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ

2. โรงเรียนชุมชนต้องถือว่าเป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพของชุมชน เปิดโอกาสให้ ประชาชนทุกคนในชุมชนเข้ามารับการฝึกวิชาชีพ เพื่อเป็นการหารประสิทธิภาพในการทำงาน

3. โรงเรียนชุมชนต้องถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน ต้องให้บริการชุมชน ในเรื่องเครื่องอำนวยความสะดวกทั้งหลายที่มีอยู่ในโรงเรียน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาหารือ

4. โรงเรียนชุมชนต้องถือว่าเป็นศูนย์บริการชุมชน มีหน้าที่ช่วยชุมชน ในด้านการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ และต้องประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ในชุมชนนั้นๆ

จากลักษณะสำคัญของโรงเรียนชุมชนดังกล่าว นับว่าสอดคล้องกับความคิดของ เสน่ห์ จามริก (2537 ก.: 25 – 53) ที่มีความเห็นว่า แนวทางการพัฒนาการศึกษาที่พึงประสงค์ อยู่ที่จะต้องจัดให้ระบบโรงเรียนเป็นแหล่งสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์สอดคล้อง ต่อพื้นฐานและปัญหาความต้องการของคนและชุมชนนั้นๆ เป็นหลักและได้เสนอองค์ประกอบ หลักในการพัฒนาให้เกิดระบบโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน คือ

1. การเชื่อมต่อชีวิตในและนอกโรงเรียน โดยไม่ให้มีการแบ่งแยกกันระหว่าง กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนกับวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษาในชุมชนมีลักษณะ สัมพันธ์เชื่อมโยงประกอบเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและสอดคล้องกับสภาพปัญหาความ ต้องการและศักยภาพชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก และพยายามจัดการศึกษาให้ครูมีบทบาทเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนและมีส่วนร่วมอยู่ในกระบวนการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง การเรียน การสอน จึงจะให้ความหมายและคุณค่าต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตภายนอกโรงเรียนประกอบกัน ไปในวงจรชีวิตร่วมกันความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนกับนักเรียนและพ่อแม่ผู้ปกครองก็จะเป็น

ไปอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และครูจึงทำหน้าที่เป็นผู้นำทางปัญญาอีกส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ ด้วยในขณะเดียวกัน

2. เขตจัดการศึกษากับความหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาชาติ ระบบโรงเรียนชุมชนทั้งหลายย่อมจะต้องมีหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอยู่ในส่วนหนึ่งที่สำคัญ ที่ไม่ขัดกับหลักการจัดการศึกษาให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยการจัดเขตการศึกษาให้เป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกให้องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นได้รับการฟื้นฟูพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบขึ้นในลักษณะเช่นนี้ ระบบโรงเรียนหรือการเรียนรู้ก็จะประสานสัมพันธ์ไปด้วยกันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยไม่มีการแบ่งแยกระหว่างระบบในและนอกโรงเรียนอีกต่อไป โดยสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับโรงเรียน วิทยาลัย ขึ้นไปจนถึงอุดมศึกษาจะต้องเน้นเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ภายใต้เงื่อนไขในการจัดการศึกษาอย่างน้อย 4 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การศึกษาครบวงจร การศึกษาต่อเนื่อง และบทบาทพัฒนาท้องถิ่นของอุดมศึกษา

3. ภูมิปัญญากับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การที่จะสร้างแรงจูงใจให้คนเห็นความสำคัญของท้องถิ่น และมีช่องทางประกอบสัมมาอาชีพเพื่อดำรงชีวิตในชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นสุขและเป็นประโยชน์ย่อมต่ออาศัยปัจจัยและการพัฒนาด้านต่างๆ ประกอบกันอย่างเป็นบูรณาการ การศึกษาและหลักสูตรการเรียนการสอนนับเป็นส่วนหนึ่งของหลักการและเป้าหมายของการพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยส่วนรวม โดยนัยนี้ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น จึงหมายถึง การนำองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นเข้าไปประกอบเป็นฐานของการกำหนดหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาความรู้สมัยใหม่ยังมีบทบาทสำคัญอยู่ แต่เป็นไปเพื่อเสริมสมรรถนะของการคิดวิเคราะห์และทักษะสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพและดำรงชีวิต ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีพื้นฐานความรู้เป็นทุนเดิมอยู่แล้วในกรอบชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ความสำนึกรับรู้ในคุณค่าทางการศึกษาของภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่กระบวนการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง หลังจากนั้น จึงเป็นเรื่องของการแสวงและคิดค้นให้เกิดความเข้าใจลักษณะของความเป็นองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างหลากหลายกันออกไป อันเป็นผลที่เกิดจากระบบความคิดและความรอบรู้ โดยรวมของชุมชนชาวบ้าน ที่ต่างประกอบเป็นกระบวนการทางปัญญา ความคิดเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ หรือการอธิบายสภาพความเป็นจริงทางธรรมชาติชีวิต ที่ต่างกันก็มี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แสดงให้เห็นถึงกระแสการสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ และพฤติกรรมสังคมนอกคนและวัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การผลิตและการพึ่งตนเอง โดยองค์ความรู้เหล่านี้จะปรากฏให้เห็นเป็นตัวตน เป็นแหล่งทรัพยากร ภูมิปัญญาทั้งในระดับสถาบัน เช่น วัด ครอบครัว และในระดับบุคคลอย่างเช่น พระ ปราชญ์ชาวบ้าน ครู ชุมชน ผู้นำชุมชนและนักเทคนิควิทยาพื้นบ้าน เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน

นักเกษตรผสมผสาน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นตัวจักรสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อว่าระบบโรงเรียนชุมชนจะได้ตอบสนองปัญหาความต้องการทางการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นให้ได้เรียนรู้ถึงความเป็นเหตุเป็นผลในสิ่งที่ทำตามหลักปรัชญาการศึกษามุ่งให้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ ทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสามารถได้จากทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทรัพยากรบุคคล และแหล่งเรียนรู้ที่สามารถขอความร่วมมือจากรัฐช่วยในการสนับสนุน เพื่อเป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ข้าราชการทุกสังกัดกระทรวง เป็นผู้มีความรู้ลึก ซึ่งในการปฏิบัติของตนเอง สามารถที่จะมาให้ความรู้แก่นักเรียนได้ บุคคลเหล่านั้น เช่น ตำรวจ ทหาร พ่อค้า – แม่ค้า ฯลฯ และแหล่งเรียนรู้ภาครัฐ เช่น สวนสาธารณะ สวนรมณีนาถ (เรือนจำกรุงเทพฯ เก่า) วัดสุทัศน์ฯ ฯลฯ ทรัพยากรบุคคลและแหล่งเรียนรู้จากภาคเอกชน ได้แก่ สถานที่ประกอบการซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนและมีบุคคลที่เชี่ยวชาญในอาชีพด้านต่างๆ หรือประกอบอาชีพอิสระ เช่น อู่ซ่อมรถ ซึ่งมีช่างซ่อมรถยนต์เป็นผู้ทำงานที่มีความเชี่ยวชาญประจำอยู่ บริษัทห้างร้านต่างๆ จะมีผู้จัดการเป็นผู้รู้ในกิจการงานทุกอย่างของบริษัท ร้านเสริมสวยมีช่างเสริมสวยเป็นผู้เชี่ยวชาญทำงานประจำร้าน ร้านขายอาหาร ร้านขนมไทย ร้านทำ – ขายเครื่องสังฆภัณฑ์ โรงหล่อพระพุทธรูป ฯลฯ ส่วนทรัพยากรบุคคล และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่โรงเรียนจะขอรับการสนับสนุน ได้แก่ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษในอาชีพของตนจนมีชื่อเสียง หรือบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น การประดิษฐ์ของชำร่วย การทำขนมไทย ฯลฯ และแหล่งเรียนรู้ชุมชนนั้นมีมากมาย เริ่มจากครอบครัว วัด สถานิอนามัย ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน แม้กระทั่งตลาดสด เป็นต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539: 38 – 47) ได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า

1. การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีค่อนข้างน้อย ความรู้และประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านที่รวบรวมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น เช่น การจักสาน เทคนิคการทอผ้า เทคนิคการทำการเกษตรกรรมและเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น

2. การสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้สนับสนุนให้ครูนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยให้คำแนะนำทั้งในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เชิญวิทยากรท้องถิ่น หรือผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ครู ส่งเสริมการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้มีหลากหลาย สืบค้นแหล่งความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูกับประชาชนในท้องถิ่น

3. การนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยนำนักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน เชิญชาวบ้านหรือผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร นำกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ของชาวบ้านมาจัดการเรียนการสอนและนำมาเพิ่มเติมในรายวิชาที่สอน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยให้ครูผู้สอนนำเนื้อหาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านมาเพิ่มเติมในรายวิชาที่สอน นำนักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ของชาวบ้านและให้ครูนำกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ของชาวบ้านมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ปัญหา อุปสรรคของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ครูผู้สอนมีความเข้าใจในการนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย และวิทยากรในท้องถิ่นบางคนมีความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างน้อย

สมลักษณ์ ภูคำแสน (2540: ก – ข) ได้ศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ในด้านการบริหารงานทั่วไป คือการกำหนดนโยบายการอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการบริหารงบประมาณด้านวิชาการคือการจัดหาวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาหนังสือเรียนการหาทุน และการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านกิจการนักเรียน คือ ด้านรณรงค์การเข้าเรียนการจัดสวัสดิการ การให้ทุนการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา การแนะแนว ศึกษาต่อ การสอดส่องดูแลความประพฤติ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี งานประเพณีต่างๆ และศึกษาบทบาทที่ควรเป็นของชุมชน ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ต้องร่วมมือกันทุกๆ ด้าน จึงจะทำให้การศึกษาของไทยบรรลุจุดหมาย ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ชุมชนในท้องถิ่น ที่ตั้งของโรงเรียนมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดี ประชาชนส่วนใหญ่ยากจนจะไม่สามารถเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้เต็มที่

สนอง เครือมาก (2541) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า

1. วิธีการได้มาและสถานภาพของคณะกรรมการโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็น

เพศชาย ระดับการศึกษาประถมศึกษา อาชีพเกษตรกรกรรม และส่วนใหญ่เข้าดำรงตำแหน่งในโรงเรียนโดยการคัดเลือกจากคณะครูในโรงเรียนมากที่สุด

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาจากหน่วยงาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จัดให้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ จากเอกสารประกอบการอบรมประชุมสัมมนาระดับ การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีเวลาให้กับการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเพียงบางงาน

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคน้อย ในด้านการสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา และด้าน ประกันคุณภาพโรงเรียนและส่วนใหญ่มีปัญหา และอุปสรรคสอดคล้องกัน เรื่องคณะกรรมการ ที่แต่งตั้งมีการกิจส่วนตัวมาก ไม่ค่อยมีเวลาให้กับโรงเรียน

4. ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน มีความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับโรงเรียน มีผลการปฏิบัติงานน่าพอใจ

5. ความพึงพอใจของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยรวม อยู่ในระดับมาก

6. ความคาดหวังของคณะกรรมการโรงเรียน ต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียนในอนาคตด้านคุณภาพนักเรียน ส่วนใหญ่ต้องการให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ด้านการบริหารและการจัดการ ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ส่วนใหญ่ต้องการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านประชาชนในชุมชนมีความต้องการให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้น และต้องการให้ ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ดีมีประสิทธิภาพ

พิทักษ์ จอมเมือง (2541) ได้ศึกษาวิจัยการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ระดับ การปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพต่างกัน โดย ส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน โดยส่วนรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยของ การปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียน

ศิริวัตร บุญประสพ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนให้ ความสำคัญเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง แสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษา

และพัฒนาโรงเรียน เพราะคณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีถิ่นกำเนิดในชุมชนและเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน จึงมีความผูกพันกับโรงเรียนพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการบริหารโรงเรียน ส่วนปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการโรงเรียนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ประจำ และประกอบอาชีพส่วนตัว

เกตุ เปี้ยอูต และคณะ (2541) ได้ศึกษาถึงบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง โดยได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ซึ่งผลการศึกษา สรุปว่า สภาพและปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง คณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งจากโรงเรียนได้รับการชี้แจงและมีความเข้าใจเป็นอย่างมาก มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และขอบเขต คณะกรรมการโรงเรียนมีเวลาประชุมพบปะกันบ่อยครั้ง และมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน สำหรับปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนที่สำคัญคือ คณะกรรมการส่วนน้อยไม่เข้าใจในภาระหน้าที่ต่อการดำเนินงาน และการเสนอข้อเข้าเป็นกรรมการ ซึ่งผู้ถูกเสนอข้อเสนอยินยอมเป็นคณะกรรมการทั้งๆ ที่ไม่มีเวลามากพอที่จะเข้าประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมได้

ชูชาติ พวงสมจิตร (2541) ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการศึกษาหรือกลุ่มกรรมการโรงเรียน โดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรและวัสดุมากที่สุด สำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน นั้นก็มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชน คุณลักษณะของบุคคลในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู ผลงานและวิธีการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พบว่า ควรมีการดำเนินงานใน 4 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในด้านการจัดการศึกษา
2. การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในด้านการจัดการศึกษา
3. การส่งเสริมการวิจัยภูมิปัญญาไทยในด้านการจัดการศึกษา
4. การบริหารและการจัดการด้านภูมิปัญญาไทยในด้านการจัดการศึกษา

จากแนวทางทั้ง 4 ด้าน จึงจัดให้มีแผนงานรอบรอบไว้ 6 แผนงาน ซึ่ง 3 แผนงานแรกเป็นภูมิปัญญาไทยในด้านการจัดการศึกษา ส่วนในแผนที่ 4 – 6 เป็นการค้นหาผู้ทรงภูมิปัญญาไทยที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ นำมายกย่องเชิดชูให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย

ที่ทัดเทียมกับครูวิชาชีพ โดยการพัฒนาการบริหารและการจัดการให้สอดคล้องกัน

ศรีรัตน์ บุญศรีและคนอื่นๆ (2541: 69 – 73) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ พบว่า

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการเรียนการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่นำความรู้มาใช้สอนในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติน้อย
2. การจัดการเรียนการสอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนครูได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารมาก ส่วนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ได้รับการสนับสนุนในจำนวนน้อย

เวกวรรณ อ่ำสันเทียะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ : กรณีศึกษากลุ่มไทยลาว ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน
 - 1.1 แนวนโยบาย กำหนดให้มีการปรับปรุงระบบ หลักสูตร เนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้ผู้บริหารมีอำนาจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการศึกษา พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่
 - 1.2 แนวทางปฏิบัติ กำหนดให้จัดทำข้อมูลแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งวิทยาการ จัดทำหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น เน้นการปฏิบัติจริง โดยอาศัยเครือข่ายการเรียนรู้
 - 1.3 เนื้อหาการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นเนื้อหาในเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนา คุณค่าของความเชื่อระหว่างคนกับธรรมชาติ คุณค่าของคำสอน ขนบธรรมเนียม ประเพณี การใช้แหล่งน้ำ และคุณค่าของศาสตร์ท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 - 1.4 วิธีการถ่ายทอด ส่วนใหญ่นิมนต์พระมาเทศนา ศึกษาแหล่งความรู้ในวัดและชุมชน และได้้นำเนื้อหาจากรายการวิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ บทเรียนสำเร็จรูป และวารสารหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ มาถ่ายทอด

2. ปัญหา

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านงบประมาณ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า มีปัญหาในระดับมากในเรื่อง ขาดการรับรู้ในนโยบาย ขาดความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดแคลนปราชญ์

ท้องถิ่น ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ขาดการสนับสนุนงบประมาณ มีขั้นตอนมาก มีไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

นเรศ สวัสดิ์ (2542) ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการโรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในและนอกโครงการปฏิรูปการศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 มีปัญหาที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขในด้านการกำหนดนโยบายด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและส่วนร่วมในการจัดหาเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณ และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน และมีปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติในด้านต่างๆ การบริหารงานในรูปขององค์กรคณะบุคคลยังไม่คล่องตัว การส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน จึงเป็นประการสำคัญในการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาตามเป้าหมาย และเป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ประยุทธ์ เจริญชัยภูมิ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า

1. คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหา คือ ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาของโรงเรียน คณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะคิดว่ามีความรู้น้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบ การบริหารงบประมาณของทางราชการ

2. คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

เรียงยศ แก้วไพฑูรย์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการประสานงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนโดยรวมทุกด้าน และแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุน

และร่วมบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมีมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทรงศิริ สาประเสริฐ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน โดยใช้วิธีการบอกทำให้ดูและปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้เป็นประจำ คือ การบอก เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ถามและมีความเห็นว่า วิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้รับการยอมรับและการยกย่องจากสังคม คือ สิ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิใจมากที่สุดในชีวิต และเป็นเหตุจูงใจให้ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ แหล่งความรู้ในการถ่ายทอด ซึ่งมาจากตัวของภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื้อหาสาระ คือ ความรู้ในงานลักษณะของคน ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านอยากถ่ายทอดความรู้ คือ ความสนใจอยากรู้มีความขยัน อดทนเมื่อทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ระยะเวลาในการถ่ายทอดในแต่ละเรื่องไม่เท่ากัน วิธีการประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จะใช้การสังเกต และสื่อในการถ่ายทอดความรู้ คือ สื่อของจริง

อภิญา เวชชัย (2544: 1 – 2) ศึกษาแนวคิด รูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และกรณีศึกษาจาก 5 ประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย และประเทศไทย พบแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญ และคุณค่าของระบบครอบครัว ในฐานะเป็นปัจจัยเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการศึกษาของเด็ก ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะทางสังคมทำให้โรงเรียนเรียกร้องความเอาใจใส่ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อร่วมดูแลและพัฒนาเด็กในฐานะเพื่อหรือหุ้นส่วน ซึ่งต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย บทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับโรงเรียนการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร และการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมจนถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

จงรัก นอกโรสงและคนอื่นๆ (2544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่ผู้บริหารและครูวิชาการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้จากการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารมากที่สุด
2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น พบว่า (1) ภูมิปัญญาประเภทคติ ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้มีการนำมาใช้มากที่สุด คือ ความเชื่อแบบผีพุทธ โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภท

ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมีการนำมาใช้มากที่สุด คือ ประเพณีท้องถิ่นในรอบ 12 เดือน โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง มีการนำมาใช้มากที่สุด คือ เศรษฐกิจพอเพียง โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มีการนำมาใช้มากที่สุด คือ การปลูกพืชในท้องถิ่นให้โตเร็ว โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลสำคัญในท้องถิ่นมีการนำมาใช้มากที่สุด คือ พ่อขุนผาเมือง โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสถานที่ก่อสร้างสำคัญมีการนำมาใช้มากที่สุด คือ อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง โดยนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนได้นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น พบว่า (1) ประเภทคติ ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ (2) ประเภทศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี (3) ประเภทการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง (4) ประเภทแนวคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมมากที่สุด เนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการเห็นควรนำมาจัดหลักสูตรระดับท้องถิ่นเรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ (1) คติ คำคม สุภาษิต คำพังเพย (2) การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น (3) ตำนาน นิทาน (4) บุคคลที่สำคัญในจังหวัดเพชรบูรณ์ (5) ยาสมุนไพรพื้นบ้าน (6) การประกอบอาชีพที่ยึดหลักพึ่งตนเองด้านงานเกษตรกรรม เช่น การประดิษฐ์เศรษฐกิจพอเพียง การปลูกมะขามหวาน ฯลฯ (7) การประกอบอาชีพที่ยึดหลักพึ่งตนเองด้านงานหัตถกรรม เช่น งานจักสาน ฯลฯ (8) ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น (9) ประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ (10) สถานที่ก่อสร้างสำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์

4. การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นโดยภาพรวม พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมการปรับรายละเอียดเนื้อหา การปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

5. การเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเขตพื้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีระศักดิ์ เจริญศรี (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของโรงเรียนในด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่คาดหวังให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาในระดับปานกลาง 4 งาน คือ งานวิชาการ ได้แก่ การร่วมในการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน ในรูปคณะกรรมการโรงเรียน การประชุม เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน งานกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ การสนับสนุนในการดูแลสุขภาพ และบุคลากรในโรงเรียน และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วินัย และจิตสำนึก ด้านประชาธิปไตย งานธุรการและการเงิน ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็น และการยอมรับนับถือ และการมีมนุษยสัมพันธ์ ส่วนที่โรงเรียนคามหวังให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับน้อย 2 งาน คือ งานบุคลากร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาส่งบุคลากรไปศึกษาอบรม ดูงาน งานอาคารสถานที่ ได้แก่ การมีส่วนร่วมวางแผนผังอาคารสถานที่ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่ ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนคาดหวังเช่นนั้น เพราะความสนใจในกิจการของโรงเรียน ความรู้ความสามารถ การมีเวลา

กวิน เสือสกุล (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองในโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่บ้านในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่โรงเรียน และชุมชนในระดับต่ำ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองที่บ้าน ได้แก่ อาชีพหลักของผู้ปกครอง ความเพียงพอของรายได้ การได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และการให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าในการจัดการศึกษา ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาที่โรงเรียน และชุมชน ได้แก่ การได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และถ้าเป็นภาพรวม ได้แก่ สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ การรับรู้ข่าวสารด้านการศึกษา และการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา หรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ถ้ามีปัญหาส่วนใหญ่ คือ การไม่มีเวลา และมีข้อเสนอให้โรงเรียนประชาสัมพันธ์ข่าว ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอ

เตือนใจ สาลีขาว (2546: 88 – 91) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหา คือ ด้านการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด คือ ปัญหาอุปสรรค เรื่อง ประชาชนในชุมชน ส่วนใหญ่ยากจน จึงช่วยสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้น้อย

กฤษฎา ยศชรัฐ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี ด้านศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับโองม้งกรหนังสือวัดขนอน และผ้าจก ไท-ญวน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่คิดค้นเพื่อแก้ไขปัญหา

ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการสั่งสม กลั่นกรอง และสืบทอดกันมา ยาวนาน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดในโรงเรียนระดับชั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการ มุ่งปลูกจิตสำนึกให้เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน ทำให้เด็กที่จบการศึกษาออกไป มีส่วน รับผิดชอบและมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สังคมได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังข้างต้น สรุปได้ว่าภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นระบบการเรียนรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่น ผ่านกระบวนการเลือกสรรเรียนรู้ พัฒนาและ ถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นให้สมดุลกับสภาพ แวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม การที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงระบบการ ผลิตและวิถีชีวิตแบบใหม่ ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสการ เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หลายประการ ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นอย่างมาก

สุเมฆ ถ่อเงิน (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์ดงหว้าน อำเภอหนองหานู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้นำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบ ในการดำเนินการ ซึ่งก่อนการดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ทำการวิเคราะห์ สภาพปัญหา การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการ วิเคราะห์ภารกิจงานตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายได้งบประมาณ
2. โรงเรียนไม่มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศนักเรียนที่ต้องการขอรับทุน และได้รับทุนการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน
3. โรงเรียนไม่มีการศึกษา วิเคราะห์ และติดต่อประสานความร่วมมือกับ แหล่งทรัพยากรที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการศึกษา
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีการจัดทำแผน การระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยโรงเรียนไม่มีการเสนอแผนการระดมทรัพยากร และ ทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการ ในรูปคณะกรรมการ นอกจากนั้น การเก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินไปใช้ไม่มีการกำหนด วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ทำให้การใช้จ่ายเงินไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อ การศึกษาอย่างเต็มที่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่าคณะกรรมการ โรงเรียนถือเป็นตัวแทนที่สำคัญของชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษา จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คณะกรรมการโรงเรียน พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนยังมีปัญหาการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

โดยเฉพาะคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของประชาชนหรือจากภายนอกโรงเรียนมักมีปัญหาในการปฏิบัติงานในระดับสูงกว่าคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของครูในโรงเรียน งานวิจัยหลายหัวข้อสรุปตรงกันว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีปัญหาด้านการปฏิบัติงานด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังมีปัญหาอื่นที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของกรรมการโรงเรียน เช่น ปัญหาคณะกรรมการบางคนไม่มีเวลาว่างและมีถิ่นกำเนิดในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ปัญหาผู้บริหารโรงเรียนขาดความเป็นผู้นำ และไม่มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้นซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนไม่เป็นไปตามบทบาทและหน้าที่

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังต่อไปนี้

สมิธ (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541: 27 – 28; อ้างอิงจาก Smith. 1971: 2377-A) ได้ศึกษาวิจัย บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา ในการวางแผนและการพัฒนาของมหาวิทยาลัย มลรัฐมิชิแกน พบว่า สมาชิกของคณะกรรมการการศึกษาผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนมีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาและประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนร่วมรู้เห็น คณะกรรมการการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

เบเคอร์รา (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541: 28-29; อ้างอิงจาก Beccerra. 1974: 6887-A) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัย ปัญหา พบว่า การตัดสินใจปัญหาใดๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้บริหาร และตัวแทนของชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องทำความเข้าใจตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันไว้ และนอกจากนั้น ยังพบอีกว่า ผู้บริหารต้องเข้าใจ และสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน อีกทั้งพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส ทศนคติเป็นไปตามที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่าย เป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ในการเข้าร่วมของชุมชนหรือประชาชน ในเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจ จะต้องมีการฝึกอบรม และเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเองและไม่ควรคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับให้สูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนในแต่ละครั้ง

พอลลอสซี่ (Pallozz. 1981: 1481) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียนควรร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอแนะนโยบายที่ตรงกับความสามารถ

ของตน และสิ่งที่ชุมชนควรคำนึง คือ ความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

โรบินสัน (Robinson. 1992: 746) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา และการพัฒนาชุมชนผลการวิจัย พบว่า ในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ราษฎร์ ท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อจะแก้ปัญหาของชุมชน ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์จริง

ทาแวง (Tawang. 1995: 2118 – 4) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นดังกล่าวช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เมื่อนำไปใช้สอน พบว่า ด้านการฝึกอบรม ด้านเนื้อหา ด้านทักษะโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิดด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ โดยรวมไม่แตกต่างกัน และมีการพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แนวการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ได้มีการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญามาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

บรูซ (Bruce. 1999: 6028-A) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทของครูใหญ่โรงเรียน ประถมศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับ ชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนสำหรับความ คาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ ผู้ปกครองของนักเรียน ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการ หรืองานวางแผนของโรงเรียน ให้องค์การ ศาสนาและสถาบันอื่นในสังคมได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็ก ให้มากยิ่งขึ้น ให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และต้องให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กด้วยครู และผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่มี ที่พักหรือที่อยู่อาศัยอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่า การสื่อความหมายระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน มีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่ง คือ การที่ทำให้ความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูก เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาด

บันนลล์ (Bunnell. 1999: 1752) ได้ศึกษาผลของการวิเคราะห์ และเลือกสรร นิทานพื้นบ้านที่มีคุณภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้เข้าใจใน ความงดงามและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม โดยนิทานที่นำมาใช้เป็นสื่อพัฒนาการเรียนภาษานั้นได้ผ่านการพิจารณาคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ประเทศ ว่าเป็นนิทานพื้นบ้านที่ เหมาะสม สำหรับนำมาพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งนิทานที่ได้รับคัดเลือกมีทั้งหมด 7 เรื่อง ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้นิทานพื้นบ้านเหมาะสมที่จะนำมาประกอบการสอนเพราะนอกจาก จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ทักษะทางภาษา สังคม และวัฒนธรรมแล้ว ยังช่วยให้ครู มีสื่อการสอนที่ดีอีกด้วย

วิตเธอร์ (Wither. 2000: 2176) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการ จัดการศึกษาพื้นฐานการศึกษา เพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ

สถาบันการศึกษา YVLEI พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของเด็กกับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาสนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน ซึ่งหลักสูตรได้พัฒนาทุกระดับชั้น โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยร่วมมือกันระหว่าง ครู ชุมชน และนักเรียน และผู้นำชุมชนจะจัดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

ออสโตรว์ (Ostrow. 2002: 231) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง : การเข้ามาเกี่ยวข้องในโรงเรียนของบุตรหลานของตนของผู้อพยพชาวซาลวาดอร์ และชาวกัวเตมาลา โดยศึกษาประเด็นปัญหาที่กำลังเผชิญหน้ากับผู้อพยพ ซึ่งเป็นช่องทางที่จะเข้าใจว่าทำไมผู้ปกครองนักเรียนชาวซาลวาดอร์ และชาวกัวเตมาลา จึงเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่าผู้อพยพชาติอื่นๆ ในการศึกษาของบุตรหลานของตน ผู้ปกครองชาวซาลวาดอร์ และชาวกัวเตมาลา ต้องอดทนต่อความทุกข์ยากอย่างสาหัสก่อนเข้ามาอยู่ในสหรัฐ การมาตั้งถิ่นใหม่และการปรับตัวเข้ากับสังคมอเมริกันได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ที่ยากลำบากในสงครามกลางเมือง และจากการเดินทางอพยพที่ตรากตรำอย่างหนักมาสู่สหรัฐ การสัมภาษณ์ผู้ปกครองชาวซาลวาดอร์และชาวกัวเตมาลา จำนวน 18 คน ต้องใช้ภาษาสเปน ซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองบอสตันและบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล คำถามที่สัมภาษณ์มุ่งเน้นว่า ผู้ร่วมวิจัยเข้าเกี่ยวข้องกับโรงเรียนของบุตรหลานของตนอย่างไรบ้าง ชีวิตก่อนนี้ในเอลซาลวาดอร์และกัวเตมาลาเป็นอย่างไร การเดินทางมายังสหรัฐเป็นอย่างไร และกระบวนการบูรณาการเข้ากับสังคมอเมริกันเป็นอย่างไร ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนน้อยที่สุดเคยทุกข์ยากมากที่สุดจากภัยสงครามกลางเมืองในประเทศของตนมีครอบครัวขยายขนาดเล็กในเขตสงคราม ได้รับแรงจูงใจให้หนีออกจากประเทศน้อยกว่าตอนที่เข้าสหรัฐอายุน้อย ได้รับการศึกษาน้อยและพูดภาษาอังกฤษได้น้อย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายคือ ควรจัดหาสารสนเทศให้แก่บุคลากรของโรงเรียนเกี่ยวกับประวัติที่เป็นเอกภาพของผู้อพยพ โรงเรียนควรให้ผู้ปกครองรู้ว่าโรงเรียนคาดหวังอะไรจากผู้อพยพ และประโยชน์อะไรบ้างที่จะได้จากการมีส่วนร่วมจะตกเป็นของบุตรหลานของผู้อพยพ ผู้ปกครองที่พูดภาษาได้น้อยจะได้ประโยชน์จากชั้นเรียนที่สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและมีบริการแก่ผู้พูดสองภาษามากขึ้น โปรแกรมที่เชื่อมโยงผู้ปกครองที่พูดภาษาอังกฤษได้น้อยเข้ากับผู้ปกครองที่พูดได้สองภาษาจะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมมากขึ้น และจะจัดหาบริการที่ต้องการให้ได้มากขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยบุคลากรของโรงเรียน

ลาอู (Lau. 2003: 744-A) ได้ศึกษาการประเมินกระบวนการงบประมาณในช่วงสำคัญ เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับต่อภาวะผู้นำ และเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการศึกษา ได้ระบอบองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและได้กำหนดว่าองค์ประกอบใดหายไปบ้างในมหาวิทยาลัยเออร์บันกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดำเนินการคณะกรรมการผู้บริหาร บุคลากรคณะวิชาและคณาจารย์ ข้อมูลเก็บรวบรวมจากการสำรวจและการประชุม

ผลการศึกษา พบว่า การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลสำหรับการทำงบประมาณ มหาวิทยาลัยต้องการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบงบประมาณ ภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยไม่มีประสิทธิผล บุคลากรคณะวิชาและคณาจารย์ไม่ได้รับการประเมินค่าในกระบวนการงบประมาณ การสื่อสาร ภาวะผู้นำ การฝึกอบรม การเคารพนับถือ การมีส่วนร่วม ภาวะการจัดการรวมทั้งนโยบายและวิธีดำเนินการที่ดีได้รับการจัดอันดับไว้สูงว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโปรแกรมการทำงานงบประมาณที่มีประสิทธิผล แผนการเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยไม่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการงบประมาณ การขาดข้อมูลข่าวสารเพิ่ม การขาดความศรัทธาในหมู่สมาชิกคณะกรรมการต่างๆ และผู้บริหารขาดศรัทธาในกันเองอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะสถานศึกษาและชุมชนเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องอาศัยความร่วมมือ และการประสานสัมพันธ์กันทั้งสองฝ่าย การสนับสนุนส่งเสริม และดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงนับว่าเป็นประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

เพื่อให้การวิจัย การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยได้เลือก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 15 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอน ในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพของ สุกางค์ จันทวานิช (2542: 74 – 95) และ บุญชม ศรีสะอาด (2543: 75 – 77) และเอกสาร ตำรา วารสารอื่นๆ เกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interviews) โดยกำหนด ขอบข่ายการสัมภาษณ์ ด้วยการตั้งคำถาม ตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งผู้ตอบสามารถพูดถึงเรื่อง นั้นๆ ได้อย่างเปิดกว้าง และสามารถเพิ่มเติมประเด็นย่อยอื่นได้ในขณะที่สัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ มี 2 ส่วน คือ

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นข้อคำถามกับความมุ่งหมายขอบเขตการศึกษาหรือ ข้อมูลที่ต้องการตลอดจนการใช้ภาษา ถ้อยคำ ที่ถูกต้อง ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายแผนและพัฒนา

อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ ผู้ช่วยคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นางสาว มาสวิมล รักบ้านเกิด ผู้อำนวยการกองวิชาการ ระดับ 8

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสายพิน ดันสิริ ศึกษานิเทศก์ 8 สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางวีณา สุนทรรัตน์ ผู้อำนวยการ ระดับ 8 โรงเรียนบางแคเนื่องสังวาล

สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผ่านความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย เฉพาะเจาะจงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นกันอย่างเป็นธรรมชาติ มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำเสนอผู้อำนวยการโรงเรียนราชปพิช เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุดปีการศึกษา 2548 และเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 15 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 13 มีนาคม 2549 ถึง วันที่ 20 มีนาคม 2549

3. ขั้นตอนการเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 3.1 เตรียมตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้วิจัย คือผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง
- 3.2 เตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์และฐานแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละสถานการณ์การสัมภาษณ์
- 3.3 เตรียมเครื่องบันทึกเสียงพร้อมแถบเสียงเปล่า เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบและป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ควบคู่ไปกับการจดบันทึกการให้สัมภาษณ์
- 3.4 ติดต่อประสานกับผู้ให้สัมภาษณ์ บางคนสะดวกให้ไปสัมภาษณ์ที่บ้าน บางคนสะดวกที่จะมาให้สัมภาษณ์ที่โรงเรียนราชบพิธ ดังนั้น การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องไปสัมภาษณ์ทั้งที่บ้าน ที่วัด และที่โรงเรียนราชบพิธ โดยเริ่มต้นสัมภาษณ์ ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2549 ถึง วันที่ 20 มีนาคม 2549 รวมระยะเวลา 8 วัน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์แบบบรรยาย ซึ่งเป็นการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญที่สุดในเชิงอธิบาย โดยจัดแยกตามหัวข้อที่ศึกษา คือ

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. รวบรวมข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เน้นประสบการณ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้ให้ข้อมูล ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำเสนอแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ตอนที่ 4 การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ลักษณะ	จำนวน (15 คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	53.33
หญิง	7	46.66
ที่พักอาศัย		
ชุมชนราชปพิธ	4	26.66
ปริมณฑล	11	73.33
ประสบการณ์การเป็นกรรมการสถานศึกษา		
เคยเป็นมาก่อน	9	60.00
ไม่เคยเป็นมาก่อน	6	40.00
สถานภาพในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน		
ผู้บริหาร	1	6.66
ผู้แทนครู	1	6.66
ผู้แทนผู้ปกครอง	1	6.66
ผู้แทนองค์กรชุมชน	1	6.66
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	6.66
ผู้แทนศิษย์เก่า	1	6.66
ผู้ทรงคุณวุฒิ	8	53.33
ผู้แทนทางศาสนา	1	6.66
มีบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชปพิธ		
มี	14	93.33
ไม่มี	1	6.66

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.33 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 46.66 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 73.33 และเคยมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษามาก่อน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คิดเป็นร้อยละ 53.33 และมีบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชปพิธ คิดเป็นร้อยละ 93.33

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา		
การระดมทุน		
มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการจัดหาทุนทรัพย์	12	80.00
ไม่เคยมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการจัดหาทุนทรัพย์	3	20.00
มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา เช่น ร่วมบริจาคเงิน ในกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษาเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น	13	86.66
ไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา เช่น ร่วมบริจาค เงินในกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษาเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น	2	13.33
มีส่วนร่วมในการระดมทุนและจัดของงบประมาณจัดสรรให้โรงเรียน	13	86.66
ไม่มีส่วนร่วมในการระดมทุนและจัดของงบประมาณจัดสรรให้โรงเรียน	2	13.13
ไม่มีส่วนร่วมในการบริจาคอุปกรณ์การศึกษาและทุนการศึกษา	10	66.33
มีส่วนร่วมในการบริจาคอุปกรณ์การศึกษาและทุนการศึกษา	5	33.33
มีส่วนร่วมการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมเพื่อจัดหาทุนทรัพย์ในการจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา	5	33.33
ไม่มีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมเพื่อจัดหาทุนทรัพย์ในการจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา	10	66.33
การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น		
มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรช่วยสอนในโรงเรียนด้านอาชีพเป็นครั้งคราว	7	46.66
ไม่มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรช่วยสอนในโรงเรียน เนื่องจากไม่มีเวลาว่าง	8	53.33
มีส่วนร่วมสนับสนุนจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้	8	53.33
ไม่มีส่วนร่วมสนับสนุนจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากไม่รู้จักใคร เพราะไม่ใช่คนในท้องถิ่น	7	46.66
มีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้วยการบริจาคเงิน	13	86.66
ไม่มีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ด้วยการบริจาคเงิน	2	13.33
2. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น		
มีส่วนร่วมดำเนินการส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่น เช่น การหล่อเทียนจำนำพรรษา การประดิษฐ์กระทงใบตอง เป็นต้น	6	40.00
ไม่มีส่วนร่วมดำเนินการส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่น	9	60.00
มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	7	46.66
ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นของทีมโรงเรียน เนื่องจากไม่มีเวลา เพราะต้องประกอบอาชีพ	8	53.33

จากตาราง 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ด้านการระดมทุน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่าเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา เช่น กิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษา เพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ และร่วมระดมทุนรวมทั้งการของบประมาณจากภาครัฐให้โรงเรียน ในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 86.66 รองลงมา คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดหาทุนทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 80.00 สำหรับด้านการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่าเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการบริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 86.66 และมีส่วนร่วมสนับสนุนจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ร่วมเป็นวิทยากรช่วยสอนด้วยตนเองในด้านอาชีพเป็นครั้งคราว คิดเป็นร้อยละ 46.66

การมีส่วนร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับโรงเรียน เช่น พิธีหล่อเทียนจำนำพรรษา คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมาคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์กระทงใบตอง คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา		
การระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น		
มีปัญหาเรื่องเวลาในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับโรงเรียน		
เนื่องจากการประกอบอาชีพและเตรียมตัวไม่ทันเพราะทราบ		
กระทันหัน	9	60.00
มีปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับ		
คณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้กรรมการไม่ทราบถึงความ		
ต้องการของโรงเรียน และไม่มีการเชิญประชุม	6	40.00
มีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการ ขาดความตระหนักในบทบาท		
หน้าที่ ไม่เสียสละเวลา อุทิศตนมาร่วมประชุมและร่วม		
กิจกรรม	6	40.00
มีปัญหาด้านวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยให้		
ความร่วมมือ เพราะนักเรียนอยู่ในระดับประถม สอนยาก		
และเวลาว่างไม่ตรงกับที่โรงเรียนต้องการ	3	20.00
2. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น		
มีปัญหาเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ทั้ง		
คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ชุมชน ทราบอย่าง	5	33.33
ทั่วถึง		

จากตาราง 3 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ด้านระดมทุน และการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า มีปัญหาในเรื่องของเวลาในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับโรงเรียน เนื่องจากการประกอบอาชีพ เพราะส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และเตรียมตัวไม่ทัน คิดเป็นร้อยละ 60.00

รองลงมา คือ ปัญหาในการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการ ซึ่งเป็นปัญหา
เท่ากันกับเรื่องของตัวคณะกรรมการเอง ขาดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในตำแหน่ง
ไม่เสียสละเวลา คิดเป็นร้อยละ 40.00 และปัญหาด้านวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 20.00

ปัญหาการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูล ระบุว่า
มีปัญหาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ตอนที่ 4 การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการ
ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการร่วมสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น		
1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา		
การระดมทุนและส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น		
ควรจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาให้บ่อยขึ้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ	7	46.66
ควรปรับปรุง การเชิญประชุมให้เป็นระบบ รวดเร็ว ชัดเจนมากขึ้น	6	40.00
ควรจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา หลังเวลาเลิกงานหรือวันหยุดและ		
ควรเชิญล่วงหน้า ทั้งทางหนังสือเชิญ และโทรศัพท์ เพื่อป้องกันการ		
ผิดพลาด	5	33.33
ควรคัดเลือกผู้เข้ามารับหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาครั้งต่อไปให้คัดเลือก		
จากบุคคลที่มีที่พักอาศัย ควรเป็นบุคคลในชุมชนราชบพิธ และด้วยความ		
สมัครใจ	3	20.00
ควรจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพการงานของคณะกรรมการสถานศึกษาและ		
ผู้ปกครองทุกคน เพื่อคัดเลือกขอความร่วมมือเป็นวิทยากร	3	20.00
2 การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น		
โรงเรียนควรสร้างความตระหนักถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ		
สถานศึกษาให้กับกรรมการทุกคนถึงการร่วมอุทิศตน สละเวลาร่วม		
กิจกรรมกับโรงเรียน	6	40.00
โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน		
ทราบและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนให้ทั่วถึง	4	40.00

จากตาราง 4 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ด้านการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า ควรจัดประชุมให้บ่อยขึ้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมา คือ ควรปรับปรุงการประสานงานเชิญประชุมให้ป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ 40.00 และควรจัดประชุมเวลาหลังเลิกงานหรือวันหยุดโดยแจ้งล่วงหน้าทั้งทางหนังสือเชิญและโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และคัดเลือกผู้เข้ามารับหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาจากความสมัครใจและเป็นบุคคลในชุมชนราชูปถัมภ์ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ควรจัดทำข้อมูลอาชีพกรรมการและผู้ปกครอง เพื่อสะดวกในเรื่องของวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 20.00

ข้อเสนอแนะในด้านการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลจำนวนเท่ากัน ระบุว่า ควรสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้คณะกรรมการและผู้ปกครอง ชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 40.00

โดยสรุป ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลจากประสบการณ์เกี่ยวกับการระดมทรัพยากร วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการร่วมสืบสานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จากประสบการณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยการบริจาคทุนทรัพย์ ทุนการศึกษา การจัดหางบประมาณการเงิน การบริจาคสื่ออุปกรณ์การศึกษา รวมถึงการจัดหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และการเป็นวิทยากรภายนอกให้กับโรงเรียน การร่วมมือสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับโรงเรียนแตกต่างกันตามเวลาว่างของแต่ละบุคคล ซึ่งประสบการณ์การมีส่วนร่วมนี้ มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 ใน ข้อ 8 ที่ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีบทบาทในการจัดหาทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมถึงการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ แต่จากปัญหาและข้อเสนอแนะที่พบในการศึกษาทำให้ทราบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้มาเพราะการคัดเลือก ร้องขอจากโรงเรียนมากกว่าการสมัครใจ จึงทำให้ขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ผลทำให้ไม่มีการอุทิศตน และเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาการศึกษา ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง ชัดเจน เต็มตามศักยภาพ จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน แต่ในทางตรงกันข้าม หากไม่ได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามระเบียบที่กำหนดย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างมาก และยังส่งผลต่อไปยังนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ โดยดำเนินการศึกษาเป็นลำดับ ดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยใช้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ จำนวน 15 คน
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบการวิจัย มี 2 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระยะเวลา ดำเนินการจากวันที่ 13 มีนาคม ถึง 20 มีนาคม 2549
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูล โดยสรุปจากแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่สำคัญในเชิงอธิบาย ซึ่งนำมาสู่การสรุปผลการศึกษาค้นคว้าอิสระ และแสดงแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานนั้นๆ โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

พรรณนา เพื่อประเมินสภาพที่เกิดขึ้นว่าสิ่งใดปฏิบัติดีหรือเหมาะสมมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนทางศาสนา เป็นเพศหญิง 7 คน เพศชาย 8 คน รวมจำนวน 15 คน เคยมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา 9 คน ไม่เคยมีประสบการณ์ 6 คน มีบุตรหลานกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชบพิธ 14 คน ไม่มี 1 คน อาศัยอยู่ในชุมชนราชบพิธ 4 คน และอาศัยอยู่ในเขตปริมณฑล 11 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เกี่ยวกับการระดมทุน และการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรและร่วมในการระดมทรัพยากรทั้งด้านทุนทรัพย์ และอุปกรณ์การศึกษา จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องตรงกัน คือ ผู้ปกครอง และบุคลากรทุกคนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางระดมทรัพยากร ต้องมีการจัดประชุมวางแผนและจัดกิจกรรมเพื่อจัดหาทุนมาพัฒนาและปรับปรุงสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านสามารถจัดสรรงบประมาณให้กับทางโรงเรียนได้โดยการแปรญัตติงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร และมีส่วนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ในการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา สนับสนุนการจัดกิจกรรม รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษาในส่วนของทุนการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น คณะกรรมการส่วนใหญ่จะร่วมสนับสนุนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการบริจาคเงิน และมีส่วนช่วยจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งประเภทตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียน ในบางส่วนจะแบ่งเวลามาเป็นวิทยากรช่วยสอนด้านอาชีพที่ตนเองถนัดในบางครั้ง

2. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับโรงเรียน เช่น พิธีหล่อเทียนจำนำพรรษาและมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การประดิษฐ์กระทงใบตอง เพื่อช่วยสืบสานจารีตประเพณีและให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์ศิลปแบบไทยโบราณไว้ให้คงอยู่ต่อไป

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของเวลาในการเข้าร่วมดำเนินการและร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เนื่องจากการประกอบอาชีพ เพราะส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จึงไม่สะดวกในการมาร่วมประชุม มาเป็นวิทยากรช่วยสอน รวมถึงปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษา ในส่วนของการนัดหมายประชุมมักจะสื่อสารกันแบบกะทันหัน ทำให้ไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ อีกทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่เสียสละเวลาและอุทิศตน รวมถึงวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกับที่โรงเรียนจัดให้และคิดว่านักเรียนยังเด็กเกินไป มีความสนใจในการเรียนค่อนข้างสั้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการสอบไม่คุ้มค่ากับการที่มาสอน

2. การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า มีปัญหาในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุม และไม่ดำเนินการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 4 การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการประชุมบ่อยขึ้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งโรงเรียนต้องแจ้งล่วงหน้า ทั้งทางหนังสือเชิญ และโทรศัพท์นัดหมายโดยตรง ควรจัดประชุมช่วงเวลาหลังเลิกงานหรือวันหยุด รวมถึงในการคัดเลือกผู้มารับหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาในครั้งต่อไป ควรเลือกจากความสมัครใจและเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนราชบุรี เพื่อสะดวกในเรื่องการติดต่อ การอุทิศตน อีกทั้งโรงเรียนต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพกรรมการและผู้ปกครองทุกคน เพื่อสะดวกในเรื่องของการติดต่อขอความร่วมมือการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในด้านการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดสอดคล้องกันในเรื่องของโรงเรียนควรสร้างความตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้คณะกรรมการ ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ทราบและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีประเด็นที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เกี่ยวกับการระดมทุน และการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ ส่วนใหญ่ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยการบริจาคทุนทรัพย์ ในการจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา ทุนการศึกษา และช่วยจัดสรรงบประมาณ จากภาครัฐ มาสนับสนุนด้านพัฒนาอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์การศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาในชุดนี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544: 102) กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนหนึ่งมาจากผู้แทนชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะง่ายต่อการปฏิบัติงานด้านประสานกับองค์กรของรัฐและเอกชน เพราะเป็นงานที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตำแหน่งดังกล่าวปฏิบัติอยู่ นอกจากนี้ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นตัวแทนการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวัตร บุญประสพ (2541: 123) พบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน ชุมชน วัด หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดความพึงพอใจและศรัทธาต่อโรงเรียน ทำให้การประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือในส่วนต่างๆ ของชุมชนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะสนับสนุนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการร่วมบริจาคเงินและช่วยจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทั้งตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ให้กับโรงเรียน และบางส่วนจะแบ่งเวลามาเป็นวิทยากรช่วยสอนด้านอาชีพที่ตนถนัดในบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย เรื่องลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านของ ทรงศิริ สาประเสริฐ (2542) ผลการวิจัย พบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน โดยใช้วิธีการบอกทำให้ดูและปฏิบัติด้วยตนเองวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้เป็นประจำ คือ การบอกเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ถามและมีความเห็นว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้รับการยอมรับและการยกย่องจากสังคม คือ สิ่งที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิใจมากที่สุดในชีวิต และเป็นเหตุจูงใจให้ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ แหล่งความรู้ในการถ่ายทอด ซึ่งมาจากตัวของภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื้อหาสาระ คือ ความรู้ในงานลักษณะของคน ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านอยากถ่ายทอดความรู้ คือ ความสนใจอยากรู้ มีความขยัน

อดทนเมื่อทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ระยะเวลาในการถ่ายทอดในแต่ละเรื่องไม่เท่ากันวิธีการประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จะใช้ การสังเกต และสื่อในการถ่ายทอดความรู้ คือ สื่อของจริง

การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นจากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น กับโรงเรียนในวันสำคัญทางศาสนา และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในเรื่องการ ประดิษฐ์กระทงใบตอง เพื่อช่วยสืบสานจารีตประเพณีและอนุรักษ์ศิลปแบบไทยโบราณไว้ให้คง อยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ยศขรรค์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี ด้านศิลปวัฒนธรรม เกี่ยวกับโองม้งกร หนังใหญ่วัดขนอน และผ้าจก ไท-ญวน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่คัดค้าน เพื่อแก้ไขปัญหา ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการสังสม กลั่นกรอง และ สืบทอดกันมายาวนาน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดในโรงเรียนระดับชั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการมุ่งปลูกจิตสำนึกให้เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน ทำให้เด็กที่จบ การศึกษาออกไป มีส่วนรับผิดชอบและมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์สังคมได้

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษาและร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วมในด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทุน และการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของเวลาในการเข้าร่วมดำเนินการและ ร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เนื่องจากการประกอบอาชีพ เพราะส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จึงไม่ สะดวกในการร่วมประชุม การเป็นวิทยากรช่วยสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนอง เครือมาก (2541) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติ หน้าที่ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า ปัญหา และอุปสรรคน้อย ในด้านการสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา และด้านประกัน คุณภาพโรงเรียนและส่วนใหญ่มีปัญหา และอุปสรรคสอดคล้องกัน เรื่องคณะกรรมการที่แต่งตั้ง มีภารกิจส่วนตัวมาก ไม่ค่อยมีเวลาให้กับโรงเรียน และในการศึกษาวิจัยของ กวิน เสือสกุล (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองใน โรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ บ้านในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่โรงเรียน และชุมชนในระดับต่ำ สำหรับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองที่บ้าน ได้แก่ อาชีพหลักของ ผู้ปกครอง ความเพียงพอของรายได้ การได้รับโอกาส ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และการ

ให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าในการจัดการศึกษา ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาที่โรงเรียน และชุมชน ได้แก่ การได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและถ้าเป็นภาพรวม ได้แก่ สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ การรับรู้ข่าวสารด้านการศึกษา และการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา หรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ถ้ามีปัญหาส่วนใหญ่ คือการไม่มีเวลาและมีข้อเสนอให้โรงเรียนประชาสัมพันธ์ข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนอยู่เสมอ รวมถึงปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษาในส่วนของงานนัดเวลาการประชุมและคณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไม่อุทิศตนไม่เสียสละเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมแข พงษ์เจริญ (2542: 80) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติตามระเบียบของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมของโรงเรียนของผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของโรงเรียนแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพของผู้ปกครองแต่ละอาชีพต่างกัน ทำให้มีเวลาว่างไม่เหมือนกัน จึงมีโอกาสร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้ต่างกัน อีกทั้งกรรมการส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

ในส่วนของงานให้การส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะสนับสนุนในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการบริจาคเงินปันค่าจ้างสอน และช่วยจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ และตัวบุคคลให้กับโรงเรียนและบางคนจะแบ่งเวลา มาช่วยเป็นวิทยากรช่วยสอนด้านอาชีพที่ตนถนัดในบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541) ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการศึกษาหรือกลุ่มกรรมการโรงเรียน โดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและวัสดุมากที่สุด สำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนั้นก็มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชน คุณลักษณะของบุคคลในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ผลงานและวิธีการปฏิบัติงานและในการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา (ศิริวัตร บุญประสพ (2541) กรณีศึกษาเฉพาะโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางแสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน เพราะคณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีถิ่นกำเนิดในชุมชนและเป็น

ศิษย์เก่าของโรงเรียน จึงมีความผูกพันกับโรงเรียนพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการบริหารโรงเรียน ส่วนปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการโรงเรียนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ประจำ และประกอบอาชีพส่วนตัว อีกทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากวิทยากรภายนอก เนื่องจากมีเวลาไม่ตรงกับที่โรงเรียนกำหนดให้สอน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัฒน์ คำภักดี (2546: 77) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่น การทำดอกไม้จันทน์ พบว่า วิทยากรไม่ค่อยมีเวลามากนัก เพราะต้องประกอบอาชีพในการจัดทำดอกไม้จันทน์อยู่ที่ร้านตลอดเวลา ถ้าไปเป็นวิทยากรจะทำให้ขาดรายได้เป็นอย่างมาก

การร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนไม่ทั่วถึง และครอบคลุม ทำให้ไม่ทราบการดำเนินการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เริงยศ แก้วไพฑูรย์ (2542) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการประสานงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนโดยรวมทุกด้าน และแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุนและร่วมบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมีมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการประชุมบ่อยขึ้นและต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งโรงเรียนต้องปรับปรุงการติดต่อประสานงานนัดหมายการประชุมให้เป็นระบบ ทั้งการออกหนังสือแจ้งการประชุม การโทรศัพท์นัดหมายโดยตรง รวมถึงการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาในครั้งต่อไป ควรเลือกจากความสมัครใจ และเป็นบุคคลในท้องถิ่นที่สามารถสละเวลามาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตุ เปี้ยอูต และคณะ (2541) ได้ศึกษาถึงบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง โดยได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ซึ่งผลการศึกษา สรุปว่า สภาพและปัญหา ในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง คณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งจากโรงเรียนได้รับ

การชี้แจงและมีความเข้าใจเป็นอย่างมาก มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และขอบเขต คณะกรรมการโรงเรียนมีเวลาประชุมพบปะกันบ่อยครั้ง และมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นร่วม ตัดสินปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน สำหรับปัญหาในการดำเนินงาน ของคณะกรรมการโรงเรียนที่สำคัญคือ คณะกรรมการส่วนน้อยไม่เข้าใจในหน้าที่ต่อการ ดำเนินงาน และการเสนอชื่อ เข้าเป็นกรรมการ ซึ่งผู้ถูกเสนอชื่อยินยอมเป็นคณะกรรมการทั้งๆ ที่ไม่มีเวลามากพอที่จะเข้าประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมได้ อีกทั้งโรงเรียนควรจัดทำข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองทุกคน อาจร่วมกับ ภูมิปัญญา ในท้องถิ่นเพื่อสะดวกในเรื่องของการติดต่อขอความร่วมมือในการเป็นวิทยากร ช่วยสอนของโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในด้านการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ เสนอแนะสอดคล้องกันในเรื่องโรงเรียนควรสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้คณะกรรมการ ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ทราบและให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอย่างทั่วถึงและเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการร่วมสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน ให้รู้จักรักและร่วมสืบทอดต่อไปจนรุ่นลูกรุ่นหลาน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ปรัชญา เวสารัชช์ (2527: 217-218) ได้สอบถามผู้บริหารเกี่ยวกับภารกิจ สำคัญโดยทั่วไปของคณะกรรมการโรงเรียนมี 3 ประการ คือ ร่วมกำหนด ให้ความช่วยเหลือ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งปกติคณะครูเป็นผู้ริเริ่ม เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม การแข่งขัน กีฬา การจัดนิทรรศการ หรือการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน เป็นผู้ประสานงานกับชุมชนและช่วย ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และช่วยหาเงินหรืออุปกรณ์เข้าโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยด้านแรงงาน และช่วยต้อนรับแขกของโรงเรียน และงานวิจัยของ กิตติโชค ห้อยยี่ภู่ (2527) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนา ชนบท ได้ศึกษาที่โรงเรียนถิ่นโอภาสวิทยา จังหวัดแพร่” ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ ระบุว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อกิจการด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและโรงเรียนไม่ได้ชี้แจงให้ประชาชนทราบ ส่วนใหญ่ระบุว่า ปัญหา ก็คือประชาชนไม่สนใจในกิจกรรมของโรงเรียน จึงไม่สามารถให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและ ร่วมมือกับทางโรงเรียน รวมถึง สายัณห์ ผาน้อย (2543: 29) ได้กล่าวถึงการให้ชุมชนและ องค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีหน้าที่จัดการศึกษาถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และจะต้องสร้างความเข้าใจในทุกคนในสังคมได้ทราบ และเกิดความตระหนักรับผิดชอบร่วมกัน เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียน สามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความร่วมมือ การสนับสนุนและความช่วยเหลือได้ อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้วการประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการ ดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้

โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น อาจพิจารณาจากกิจกรรม การประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจง การปฏิบัติงานของโรงเรียน การทำจุลสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ จัดป้ายประกาศ เผยแพร่ ข่าวสารของโรงเรียน การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม อีกทั้งการสร้างเสริม ความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน กับชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อคณะกรรมการทุกคนจะได้เกิดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน

1.2 โรงเรียนควรปรับปรุงระบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการร่วมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ชุมชน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อทุกคนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

1.3 ควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรที่มาทำหน้าที่เกี่ยวกับการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบเผยแพร่ ประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงคุณภาพในลักษณะติดตามการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามคุณสมบัติการเป็นผู้แทนจากองค์กรต่างๆ และการประกอบอาชีพที่อยู่อาศัย

2.3 ควรศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมสืบสาน อนุรักษ์จารีตประเพณี และวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกนาถ. สุขเจริญและคนอื่นๆ. (2544). การศึกษากระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในทัศนะของผู้บริหารและครูสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสามัญศึกษา. (2542 ก). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- (2542 ข). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรุงเทพมหานคร. (2547, 5 พฤศจิกายน). คำสั่งที่ กท 0805/7942 เรื่อง ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547.
- กฤษฎา ยศรัฐ. (2546). การศึกษาวิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กวิน เสือสกุล. (2546). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครอง ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เกตุ เปี้ยอูตและคณะ. (2541). การศึกษาถึงบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- จงรัก นอกไทรง และคนอื่นๆ. (2544). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- จรรุวรรณ ธรรมาวัด. (2538). ทิศทางหมู่บ้านไทย : การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- จิรภา สุนทรสิต. (2532, กรกฎาคม). โรงเรียนชุมชน. สารพัฒนาหลักสูตร. (88): 54 – 59.

- เจษฎา บุรณะจารุ. (2540). การศึกษาตามความต้องการของคณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการให้บริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอมรวิรัช นาครทรรพ. (2539). การปรับโครงสร้างการจัดการศึกษา : โอกาสก้าวสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้. ในเอกสาร การปฏิรูปการศึกษาไทย : การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย. : 121 – 128 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์ วิชาการและมูลนิธิสตาร์ – สตูดิโอ.
- ชมแข พงษ์เจริญ. (2542). การศึกษาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติตามระเบียบของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2541). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณิกานต์ บุญเกิด. (2541). การศึกษากระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านหมุ่มนโปนสว่าง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ดาวิทย์ พุทธิไสย. (2544). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (ผญ) ในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- (2542:9 -12). สรุปภารกิจด้านการศึกษาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2539). ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- เตือนใจ ลำสีขาว. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.

- ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2542). การศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านกับนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดตาก. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระศักดิ์ เจริญศรี. (2545). ความคาดหวังของโรงเรียนในด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา แก้วส่อง. (2531). รูปแบบทางสังคม – จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ประยุทธ์ เจริญชัยภูมิ. (2542). ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. บทคัดย่อ.
- พรชัย ภารัตน์. (2543, ตุลาคม). คืบหน้างานให้ชุมชน กลยุทธ์พัฒนาคุณภาพโรงเรียนที่ยั่งยืน, วิทยจารย์. 13(20): 10.
- พูลศรี ไม้ทอง. (2543). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัช เตชะรินทร์. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- เรียงยศ แก้วไพฑูรย์. (2542). ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม บทคัดย่อ.

- เวกวรรณ อ่ำสันเทียะ. (2541). การศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีรัตน์ บุญศรีและคนอื่นๆ. (2541:69-73). การศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดน่าน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ภายใต้เงื่อนไขและบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ.
- ศิริวัตร บุญประสพ. (2541). การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน
ประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปรินญา กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.
- สถาพร ชูศรีทอง. (2543). ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการ
มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สนอง เครือมาก. (2536). คู่มือสอบผู้บริหาร. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ.
- สมลักษณ์ ภูคำแสน. (2540). การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ.
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สายัณห์ ผาน้อย. (2543, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). ประชาคมศึกษากับการจัดการศึกษา
ท้องถิ่น. *ประชาศึกษา*. 50(2): 28 – 33.
- สำนักการศึกษา. (2547, 5 พฤษภาคม). คำสั่งที่ กท 0805/7942 เรื่อง ส่งสำเนาระเบียบ
กรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540 ก). การศึกษาวิถีชุมชน : ข้อเสนอ
เชิงนโยบาย (ฉบับร่าง). กรุงเทพฯ : โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน
และโรงเรียนในการจัดการศึกษา สำนักงานกฤษฎามนตรี.
- . (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542: 9-10). คู่มือการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- . (2542 ก). คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546 ข: 3). การปฏิรูปการศึกษา สำนั
กคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เม็ดทรายพรินติ้ง.
- สุภาวศ์ จันทวานิช. (2534). วิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ถ่อเงิน. (2547). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน
การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนบ้านด้ายสวรรค์คงหวาง อำเภอหนองหาญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุเมศวร์ พรหมมินทร (2544). ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
ถ่ายเอกสาร.
- เสถียร แก้วพระปราบ. (2543). การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ
คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- อภิญา เวชชัย. (2544). ศึกษาแนวคิดรูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน
การพัฒนาการศึกษา จากเอกสารงานวิจัยและกรณีศึกษาจาก 5 ประเทศ คือ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย และ
ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

อิทธิพร ศรีแสง. (2544). *สภาพและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารงานด้านโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนโตดศรีเมือง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

Dunnell, G.D.C. (1999). *Stylistic Analysis of the Contemporary Rctold Folktale*. *State Collee : Doctoral Dissertation*. pp. 105-109. The Mississippi: State University.

Robinson, Michal. (1992). *Link Distance Education to Sustainable Community Development*. Canada: Memorial University of Newfoundland.

Tawang, Vivian. (1995, January). Curriculum Development and Cognitive Style: Cultural Competency In genetic Counseling. *Dissertation Abstracts International*. 56(6): 2118 – A.

Wither, Sarash E. (2000, October). Local Curriculum Development and Place-based Education. DAO. Retrieved Jan 21, 2005, from <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ

รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายแผนและพัฒนา

อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์

ผู้ช่วยคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นางสาว มาสวิมล รักบ้านเกิด

ผู้อำนวยการกองวิชาการ ระดับ 8

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสายพิน ดันศิริ

ศึกษานิเทศก์ 8

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางวีณา สุนทรรัตน์

ผู้อำนวยการ ระดับ 8

โรงเรียนบางแคเหนือสัງวาล สำนักงานเขตบางแค
กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนราชพิช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. ตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ จะใช้เวลาประมาณ 45 – 60 นาที โดยการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงจนกระทั่งสิ้นสุดการสัมภาษณ์
2. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้
 - 2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
 - 2.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
() ชาย () หญิง อายุ ปี
2. ที่พักอาศัย
() ชุมชนราชพิช
() นอกเขตชุมชนราชพิช
3. ประสบการณ์การเป็นกรรมการสถานศึกษา
() เคยเป็นมาก่อน
() ไม่เคยเป็นมาก่อน
4. สถานภาพในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
() ผู้บริหาร
() ผู้แทนครู
() ผู้แทนผู้ปกครอง
() ผู้แทนองค์กรชุมชน
() ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
() ผู้แทนศิษย์เก่า
() ผู้ทรงคุณวุฒิ
() ผู้แทนทางศาสนา

5. มีบุตรหลานที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนราชบพิธ

() มี

() ไม่มี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย

1.1 ท่านมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในและ ภายนอกท้องถิ่น ในที่นี้หมายถึงทุนทรัพย์และอุปกรณ์การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา บ้างหรือไม่

โดยวิธีการใด

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่าจะมีวิธีการอย่างไรในการที่จะทำให้เกิดคณะกรรมการสถานศึกษาฯ มามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

.....

.....

.....

1.3 ท่านคิดว่าจะนำทุนทรัพย์ที่ได้จัดหาทำให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษา และนักเรียนมากที่สุดนั้นควรนำไปพัฒนาด้านใด

.....

.....

.....

1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ ความรู้กับนักเรียนบ้างหรือไม่

โดยวิธีการใด

เหตุผลเพราะ

.....

.....

1.5 ท่านเคยเป็นวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่นักเรียนบ้างหรือไม่
 ในเรื่องใด เหตุผลเพราะ

.....

.....

.....

1.6 ท่านคิดว่าถ้าสถานศึกษาขอความร่วมมือให้ท่านช่วยจัดหาภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น/ วิทยากรภายนอกมาช่วยสอนนักเรียนในด้านอาชีพเสริม (เช่น การทำอาหาร – ขนม
 ของชำร่วย ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องสังฆภัณฑ์ เป็นต้น) ท่านสามารถให้ความร่วมมือกับ
 สถานศึกษาได้หรือไม่

ด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

1.7 จากประสบการณ์ของท่านที่อยู่ในชุมชนราชบุรี ท่านคิดว่าภูมิปัญญาที่เป็น
 แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่นักเรียนสามารถไปเรียนรู้ได้ที่ใดบ้าง

เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี
 ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2.1 ท่านเคยให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาฯ เพื่อสืบสานจารีต
 ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นบ้างหรือไม่ โดยวิธีใด

เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2.2 ท่านเคยมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรม/ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสืบ
 สานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับสถานศึกษา บ้างหรือไม่

เช่นกิจกรรมใด.....

.....

.....

3. ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสาน จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นของท่านพบปัญหาด้านใดบ้าง

.....

.....

4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น ในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษาฯ ของโรงเรียนราชบพิศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์

()

วันที่ เดือน พ.ศ.

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นรายบุคคล จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน

การให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย มีรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. การร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรและร่วมในการระดมทรัพยากร ทั้งด้านทุนทรัพย์ และอุปกรณ์การศึกษา ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ ผมเคยร่วมกำหนดแนวทางในการจัดหาทุน และโดยปกติผมจะดูแลเรื่องการจัดสรรงบประมาณของกรุงเทพมหานครให้โรงเรียนอยู่แล้ว เพราะผมเป็นสมาชิกสภา กรุงเทพมหานครอยู่แล้ว” (กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ เคย ร่วมวางแผนกำหนดแนวทางในการจัดหาทุน อุปกรณ์การเรียนร่วมกับผู้ปกครองคนอื่นๆ และครู ผู้บริหาร เช่น ในการจัดผ้าป่าการศึกษาของโรงเรียนเมื่อปีที่แล้วค่ะ” (กรรมการเพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ ไม่เคยร่วมประชุมในการกำหนดแนวทางกับโรงเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ อาตมาไม่เคยเข้าร่วมประชุมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรกับทางโรงเรียน” (กรรมการที่เป็นผู้แทนทางศาสนา)

“ เคยมีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดแนวทางในการระดมทุนทรัพย์ ด้านการจัดผ้าป่าการศึกษา เพื่อซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียน” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคยมีส่วนร่วมในการวางแผนระดมทุนทรัพย์ โดยเสนอตัวช่วยร่วมระดมความคิดเห็นและสละทรัพย์ส่วนตัวให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน และซื้อสื่ออุปกรณ์การเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคยมีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดแนวทางในการระดมทุนทรัพย์และร่วมบริจาคเงิน อุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียน” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคยร่วมประชุมกำหนดแนวทางในการระดมทุนทรัพย์ โดยเสนอความคิดเห็น แนะนำวิธีการ เช่น เสนอให้จัดผ้าป่าการศึกษา งานคืนสู่เหย้าของศิษย์เก่า เพื่อนำเงินรายได้มาพัฒนาโรงเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ผมเคยเข้าร่วมประชุมแต่ไม่ค่อยนักเพราะงานมาก และสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ตามที่โรงเรียนขอมาเท่าที่จะช่วยได้ ถ้าช่วยไม่ได้ผมก็จะหางบประมาณจากราชการให้ ก็ต้องรอการพิจารณา มีบางที่ได้ และมีบางที่ไม่ได้” (กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ เคยโดยร่วมการวางแผนการจัดการทอดผ้าป่าการศึกษา เพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ มีโดยการร่วมดำเนินการจัดทอดผ้าป่าการศึกษา เพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มี โดยจัดทอดผ้าป่าการศึกษาให้กับโรงเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคย โดยวิธีบริจาคเงินและชักชวนผู้ปกครองท่านอื่นๆ ให้ร่วมบริจาคด้วย” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ มี โดยร่วมวางแผนกับคณะกรรมการ 2 – 3 ท่าน ในการจัดทอดผ้าป่าการศึกษา เพื่อหาทุนพัฒนาโรงเรียนเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ระยะเวลาหลังโรงเรียนเชิญประชุมบ่อยและส่วนใหญ่เป็นในเวลาราชการ ทำให้ลำบากในการเข้าร่วมประชุมมาก” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินและจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการ มาพัฒนาโรงเรียนในส่วนที่จำเป็นโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

2. มีส่วนร่วมในการหาวิธีการที่จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ ควรมีการประชุมให้บ่อยขึ้น เพื่อจะได้พบและพูดคุยถึงปัญหาให้มากขึ้น และควรมีหนังสือเชิญล่วงหน้า” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ผู้บริหารต้องระดมศิษย์เก่า ผู้ปกครอง มาร่วมนำเสนอแนวทางในการประชุม เพื่อให้คณะกรรมการเกิดความตระหนัก” (กรรมการเพศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ โรงเรียนควรจัดกิจกรรม เช่น การแสดงวิชาการ ผลงานนักเรียน ผ้าป่าการศึกษา เพื่อคณะกรรมการจะได้มาพบปะพูดคุยและถือโอกาสนี้ประชุมปรึกษาหารือกัน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ ควรมีหนังสือเชิญล่วงหน้าพร้อมมีใบตอบรับส่งกลับโรงเรียน เพื่อจะได้ดูว่าคณะกรรมการพร้อมจะมาประชุมกี่คน เห็นควรเปิดประชุมหรือไม่” (กรรมการที่เป็นผู้แทนทางศาสนา)

“ ควรจัดประชุมให้มากขึ้น และวันเวลาที่ควรจัดควรเป็นวันราชการช่วงบ่าย เพราะกรรมการส่วนใหญ่มีบุตรหลานอยู่โรงเรียนต้องมารับนักเรียนกลับบ้านอยู่แล้ว ถ้าเป็นวันหยุดไม่มีใครอยากมาร่วมประชุม” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ควรมีการประชุมให้มากขึ้นหรือทุกเดือน เพราะทุกวันนี้ประชุมบ่อย และมักจะมาไม่ครบองค์ประชุม” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในวารสารโรงเรียน แผ่นพับถึงผู้ปกครอง และจัดสัมมนาภายในคณะกรรมการสถานศึกษาให้บ่อยขึ้น” (คณะกรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ นำชุดคณะกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และร่วมประเมินปัญหาพร้อมกับครู ผู้บริหาร เพื่อให้รับทราบความเป็นไป และนำปัญหาไปพูดคุยกันระหว่างคณะกรรมการด้วยกันเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ก็ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบในการเข้ามามีส่วนช่วยเหลือโรงเรียน ถ้ากับกรรมการผมไม่ค่อยมีโอกาสได้เจอ เพราะผมไม่เคยว่างเข้าประชุมด้วย” (กรรมการเทศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ คณะกรรมการต้องมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันทุกคน เพื่อจะได้เสนอแนวคิดในการส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้กับคณะกรรมการได้เห็นความสำคัญในการสนับสนุนด้านการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ควรจะร่วมประชุมวางแผนปรึกษาหารือกันในการระดมทุน เช่น จัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามแต่โอกาสจะอำนวย” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ คงใช้วิธีบอกกล่าวและประชาสัมพันธ์ให้ทราบสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม ประธานควรทำหน้าที่ประสานงานให้คณะกรรมการทราบทุกคน รวมทั้งโรงเรียนควรจัดทำวาระการประชุมส่งให้คณะกรรมการทุกท่านอีกครั้ง หลังจากประชุมเสร็จ เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมรับรู้และเกิดความตระหนักและคิดที่จะเข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไป” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ควรประชุม ชี้แจง ทำเอกสารเชิญชวนให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาตลอดจนระดมความคิดเห็นหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต่อไป” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ขอความร่วมมือ และออกหนังสือเชิญประชุม” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

3. การจะนำทุนทรัพย์ที่ได้จัดหามาทำให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาและนักเรียนมากที่สุดนั้นควรนำไปพัฒนาด้านใด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ นำมาปรับปรุงโรงเรียนตามต้องการ แต่ต้องประเมินผลว่าได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดเหมาะสมหรือไม่” (กรรมการเทศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ ควรเน้นที่อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นและไม่พอเพียง เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์วงจรปิด” (กรรมการเทศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ เงินที่ได้มาควรจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และสนับสนุนกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละวิชา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ อาตมาว่าแล้วแต่โรงเรียนจะเห็นสมควร” (กรรมการผู้แทนทางศาสนา)

“ จะใช้อะไรต้องตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน ต้องจำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนเต็มที” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ต้องตามความประสงค์ของโรงเรียนเป็นหลัก และให้นักเรียนทุกคนมีส่วนใช้ทรัพยากรหรืออุปกรณ์นั้นด้วย” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ควรตั้งสมาคมศิษย์เก่า เพื่อมาบริหารจัดการ” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ควรจะใช้ในกิจกรรมนักเรียนทั้งภายใน – ภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จากสถานที่ต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพ” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ควรนำไปใช้ในการซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่นักเรียนยังขาดแคลนหรือไม่พอเพียงกับเด็ก เพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถทุกคน” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ โรงเรียนควรขอความคิดเห็นและเห็นชอบจากมติกรรมการที่เล็งเห็นประโยชน์และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ควรจัดซื้อในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลนมากที่สุดก่อน โดยจะต้องทำแบบสำรวจความต้องการทั้งครูและนักเรียน และนำเสนอพิจารณาในรูปคณะกรรมการฯ อนุมัติ” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ต้องสอบถามความต้องการของทางโรงเรียนว่าต้องการให้ช่วยเหลือในด้านใดเพื่อจะได้ระดมทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการ” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ คงจะเป็นสื่อวัสดุการเรียนการสอนที่โรงเรียนต้องการ” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนอันเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนมากที่สุด” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

4. การมีส่วนร่วมในการจัดวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ เคยนำวิทยากรนวดฝ่าเท้ามาให้ความรู้กับนักเรียน เมื่อสมัยผู้อำนวยการคนก่อน 2 ปีที่แล้ว และคิดว่าอยากนำวิทยากรอาชีพไกด์ มาให้ความรู้อีก เพราะขณะนี้ทำอยู่ที่โรงเรียนอื่น แต่ยังไม่มีโอกาสได้ร่วมประชุมปรึกษากับคณะกรรมการเลย” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ ไม่เคย อาจเป็นเพราะไม่มีการประชุม และโรงเรียนไม่ได้ขอความร่วมมือ ก็เลยไม่ทราบว่าโรงเรียนต้องการหรือไม่” (กรรมการเทศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ ไม่เคย เพราะไม่รู้จักคุ้นเคยกับผู้ที่สามารถมาเป็นวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้โรงเรียนได้” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ อาตมาไม่เคยมีส่วนร่วม อาจเป็นเพราะไม่ทราบว่าโรงเรียนจะต้องการวิทยากรแบบไหน” (กรรมการผู้แทนฝ่ายศาสนา)

“ ยังไม่เคยมีส่วนร่วม เพราะไม่ได้มีการประชุมในเรื่องนี้” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคยมีส่วนร่วม โดยเสนอตนเองและหาผู้รู้มาให้ความรู้กับนักเรียน เพราะต้องการให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความสามารถและได้เรียนรู้จากประสบการณ์ มากกว่าเรียนในห้องเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคยมีส่วนร่วม โดยเชิญวิทยากรภายนอกที่เป็นเพื่อนสนิทมาให้ความรู้ นักเรียนด้านกีฬา เพราะเห็นว่าการเรียนรู้บางอย่างต้องอาศัยความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านจึงจะได้ผล” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคยมีส่วนร่วม ในการประชุมวางแผนที่จะคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ วิทยากรภายนอกมาให้ความรู้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม แต่ก็ไม่ได้ประชุมสานต่ออย่างต่อเนื่อง” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ไม่เคย เพราะผมไม่มีเวลาและโรงเรียนก็ยังไม่เคยปรึกษาผมเรื่องนี้” (กรรมการเพศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ เคย ดิฉันพาน้องสะใภ้มาสอนวิธีทำขนมกรอบเค็ม ลูกชุบ ให้กับนักเรียน เพราะต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริงจากผู้รู้และภูมิปัญญา” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย เพราะผมเป็นทหาร ไม่ค่อยจะมีเวลาและไม่รู้จักใครและผมก็ไม่ได้พักอาศัยในชุมชน เพียงแต่มาทำงานแถวๆ นี้เท่านั้น” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย โดยติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน เพราะต้องการให้นักเรียน ได้เห็นคุณค่าและได้รับประโยชน์จากชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วย” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการบำนาญ)

“ ไม่เคย เพราะผมอาชีพค้าขายพวกเครื่องสำอาง ไม่รู้จักใครเท่าไร” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ การใช้จ่ายเงินควรโปร่งใส ชัดเจน และลงสู่เด็กมากที่สุดในเรื่องของการ พัฒนาการเรียนการสอนที่ดีที่สุด” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มี โดยวิธี เชิญวิทยากรมาสาธิตและฝึกการประดิษฐ์สิ่งของใช้ ของชำร่วย เพราะต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สหกรณ์ฝ่ายผลิตของโรงเรียนและเพื่อเป็นการ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

5. เคยเป็นวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียนในเรื่องใด เพราะเหตุใด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ ยังไม่เคย เพราะอาชีพผมไม่ค่อยมีเวลา” (กรรมการเพศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ ไม่เคย เพราะโรงเรียนไม่เคยขอความร่วมมือ ถ้าขอก็สามารถเข้ามาเป็น วิทยากรด้านการทำอาหารได้” (กรรมการเพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ เคย เรื่องการประดิษฐ์ใบตอง ดอกไม้แห้ง เพราะต้องการให้นักเรียนมีความรู้นำไปใช้กับชีวิตประจำวัน และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคย อาตมาก็สอนในเรื่องของศาสนา พุทธประวัติประเพณีทางศาสนา แต่กับโรงเรียนอื่นนะไม่ใช่ที่นี่ เพราะที่อื่นเขาเชิญมา แต่ที่ชุมชนนั้นไม่เคยเชิญอาตมาหรืออาจเป็นเพราะอาตมาไม่ว่างตรงกับที่โรงเรียนนัดประชุมก็ไม่ทราบ” (กรรมการผู้แทนทางศาสนา)

“ ไม่เคย เพราะไม่ค่อยมีเวลาว่างต้องทำงาน” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคย เฉพาะในชั้นเรียนห้องสองห้องเพราะมีหลายห้องเรียนอยู่แล้ว ครูประจำชั้นห้องทั้งหลายบอกมา เรื่องการทดลองวิชาวิทยาศาสตร์ เพราะต้องการเผยแพร่และปลูกฝังให้นักเรียนรักวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่กับโรงเรียนในภาพรวมไม่เคยเพราะโรงเรียนไม่เคยขอความร่วมมือ” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคย ในเรื่องกีฬาไทย เพราะต้องการสืบสานวัฒนธรรมการเล่นแบบไทยไว้ให้คงอยู่ต่อไป” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย เพราะไม่ทราบว่าโรงเรียนต้องการวิทยากรประเภทใด” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ไม่เคย เพราะผมไม่ได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการ จึงไม่ทราบว่ามีการหารือกับเรื่องนั้นหรือไม่” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานเมือง)

“ เคย ในเรื่องสิทธิเด็ก เนื่องจากดิฉันเป็นครูก็ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ในกิจกรรมเสริมทักษะในการป้องกันตนเอง เพื่อความปลอดภัยจากสังคมภายนอก” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย เพราะผมเป็นทหารไม่ทราบจะสอนอะไรก็อย่างเด็กยังอยู่ในวัยประถม เล็กเกินไปไม่เหมาะสม” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เป็น ในเรื่องการทำน้ำสมุนไพร เพราะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการทำน้ำดื่มเพื่อสุขภาพ ดื่มแทนน้ำอัดลม และเห็นคุณค่าของสมุนไพรไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ผมไม่เคยเป็น เพราะผมไม่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ไม่เคย เพราะผมจบบริหารธุรกิจ ยังไม่มีหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจในระดับประถม และคิดว่าตนเองยังไม่มีความสามารถพอที่จะเป็นวิทยากรได้ดี” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย เรื่องการทำเทียนแพนซี การร้อยลูกปัด เพราะต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงจากผู้ที่มีประสบการณ์และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

6. ถ้าสถานศึกษาขอความร่วมมือให้ช่วยจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น/ วิทยากร ภายนอกมาช่วยสอนนักเรียนในด้านอาชีพเสริม (เช่น การทำอาหาร – ขนม ของชำร่วย ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องสังฆภัณฑ์ เป็นต้น) ท่านสามารถให้ความร่วมมือได้หรือไม่ ด้วยวิธีใด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ได้ครับ คงเป็นวิธีไปเชิญมาให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียนจะสะดวกกว่า”
(กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ได้ค่ะ ด้วยวิธีชักชวน / เชิญมาให้ความรู้ และตัวเองก็จะรับอาสาสอน ทำอาหาร” (กรรมการเพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“คงไม่ได้ เพราะไม่ค่อยรู้จักใคร แต่ตนเองมาช่วยสอนได้ เช่น ประดิษฐ์ ดอกไม้ การประดิษฐ์ใบตอง/ ดอกไม้สด” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ได้ ด้วยวิธีขอร้องชาวบ้าน ร้านค้าในชุมชนราชปพิธมาช่วยสอนงานด้าน สังฆภัณฑ์ เพราะอาตมารู้จักเขากันเกือบทุกร้าน” (กรรมการผู้แทนด้านศาสนา)

“พอที่จะให้ความร่วมมือได้” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“สามารถแนะนำผู้มีความรู้มาเป็นวิทยากรให้กับนักเรียนได้” (กรรมการ เพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ได้ โดยออกไปเชิญด้วยตนเอง และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนที่มีความสามารถมาช่วยสอน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ได้ ดิฉันจะร่วมประสานงานจัดหาวิทยากรมาช่วยสอนให้โรงเรียน”
(กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ได้ ผมช่วยหาวิทยากรให้ได้ เช่น วิทยากรนวดฝ่าเท้า รักษาระบี่กระบอง หรือแล้วแต่โรงเรียนบอกมา ถ้าผมรู้จัก ผมยินดี” (กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ได้ โดยวิธีเชิญพี่น้อง เพื่อนสนิท ที่มีความรู้ในด้านอาชีพมาให้ความรู้ นักเรียนในโรงเรียนได้” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“คงไม่ได้ ถ้าจะช่วยต้องในรูปของบริจาคเงินเพื่อจ้างวิทยากรภายนอกมา ช่วยสอนเท่านั้น” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ได้ โดยวิธีสอบถามและขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ไปยังชุมชน เพื่อน พ้องที่มีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ให้มาเป็นวิทยากรกับนักเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“คงไม่ได้ เพราะผมไม่รู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาชีพ ผมค้าขายแบบ ซื่อมาขายไป ไม่ได้มาทำเอง” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ได้ ด้วยวิธีติดต่อเพื่อนหรือคนที่รู้จักให้มาช่วยสอนในบางเรื่องที่แต่ละคน มีความถนัด และต้องเป็นความรู้ที่นักเรียนระดับประถมเรียนได้และนำไปใช้ประโยชน์ได้”
(กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ได้ โดยการเชิญวิทยากรมาสอนนักเรียนในด้านงานประดิษฐ์ ทำอาหารและอื่น ๆ ตามความสนใจของนักเรียน” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

7. จากประสบการณ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนราชบพิธมานาน ท่านคิดว่าภูมิปัญญาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่นักเรียนสามารถจะไปเรียนรู้ได้ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“คิดว่าน่าจะเป็นร้านรับทำและจำหน่ายสังฆภัณฑ์ ร้านทำและจำหน่ายโล่ – ถ้วยรางวัล เพราะเป็นอาชีพที่มีมาคู่กับชุมชนราชบพิธ นานนับหลายสิบปี น่าจะสืบสานให้คงอยู่ต่อไป” (กรรมการเทศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ดิฉันว่าน่าจะเป็นชุมชนตลาดตรอกหม้อ จากพวกแม่ค้าที่ขายและทำขนม / กับข้าว เพราะนักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้” (กรรมการเทศหญิง อาชีพค้าขาย)

“พี่ว่า ควรจะเป็นวัดสุทัศน์ เพราะเป็นอารามหลวง ประจำรัชกาลที่ 8 และมีศิลปะทั้งงานปั้น งานเขียนผนังโบสถ์ ที่ควรเรียนรู้อย่างมาก อีกทั้งก็น่าจะเป็นวัดราชบพิธ เพราะเป็นวัดหลวง และที่เก็บอัฐิของพวกราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ รวมทั้งประติมากรรมเจดีย์ภายในวัด เป็นศิลปะที่หาดูได้ยาก นักเรียนควรได้ศึกษาประวัติความเป็นมาและตระหนักในคุณค่า” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“อาตมาว่า วัดสุทัศน์ วัดราชบพิธ ที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ โบสถ์พราหมณ์ เทพมณฑิเลนและเสาชิงช้า ซึ่งแต่ละที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ นับเป็นเวลาร้อย ๆ ปี” (กรรมการผู้แทนทางศาสนา)

“ในรอบชุมชนราชบพิธ มีภูมิปัญญาที่น่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้หลายสถานที่ เช่น ย่านการค้าสังฆภัณฑ์ การค้าเครื่องหมายประดัยยศ ตลอดจนร้านอาหารชื่อดังในย่านนี้หลายร้าน รวมถึงการตัดผมเสริมสวย” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ตลาดตรอกหม้อ และวัดในชุมชนราชบพิธ เพราะผู้รู้จะอยู่กับที่ นักเรียนควรไปหาเพื่อขอความรู้และประสบการณ์ตรงจากผู้รู้ถึงแหล่งที่อยู่ของภูมิปัญญา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“สถานประกอบการต่างๆ ในชุมชนราชบพิธ น่าจะเป็นได้หมด แต่นักเรียนต้องแบ่งส่วนย่อยออกไปเรียนรู้ เพราะเนื่องจากแต่ละที่เน้นตึก / บ้านแบบไม้และโบราณ ซึ่งจะเป็นห้องแคบๆ เล็กๆ ไม่สะดวกกับนักเรียนจำนวนมากๆ” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“วัด 2 วัดในชุมชนและสถานที่ราชการที่สำคัญและเก่าแก่ เช่น กระทรวงมหาดไทย เพราะทุกที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความรู้มากมาย ควรศึกษาและสืบสานให้คงอยู่ต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ผมคิดว่า น่าจะวัดสุทัศน์ วัดราชบพิธ กระทรวงมหาดไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุด ส่วนย่านร้านสังฆภัณฑ์ โล่ – เหรียญรางวัล คงยากเพราะส่วนใหญ่เจ้าของร้านจะไม่มีเวลามาสอน คงให้ดูได้เฉยๆ” (กรรมการเทศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“สถานที่สำคัญๆ น่าจะเป็นวัด สวนสาธารณะ วังเก่า เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่หาได้ยากและอยู่ใกล้ตัว เดินทางสะดวก นักเรียนควรได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา เพราะจะทำให้รู้ถึงความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นราชบพิธด้วย” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ไม่เคย เพราะผมไม่ได้อยู่ในชุมชนแท้จริง แต่เท่าที่ทราบก็น่าจะเป็นวัดราชบพิธ ซึ่งเป็นวัดหลวง ประจำราชวงศ์จักรี” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ตัวเองไม่ได้อาศัยในชุมชนนี้แต่มาทำงานที่นี้นานสิบกว่าปีได้คิดว่าจะน่าจะเป็นวัดสุทัศน์ วัดราชบพิธ เสาชิงช้า เพราะเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ควรค่าแก่การศึกษาและร่วมอนุรักษ์ไว้ตลอดนานเท่านาน” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ตลาดตรอกหม้อ เพราะมีพ่อค้า แม่ค้า อีกหลากหลายอาชีพที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มากมาย” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“มีเยอะมาก เช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน สวนสาธารณะ เพราะชุมชนราชบพิธอยู่ในชุมชนเมือง ใจกลางมหานครรอบๆ เดินไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานแหล่งค้นคว้าหาความรู้มากมาย” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“คิดว่า วัดสุทัศน์ วัดราชบพิธ เสาชิงช้า เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประวัติศาสตร์มานับร้อยปี นักเรียนควรเรียนรู้และศึกษาประวัติความเป็นมา เพื่อร่วมสืบทอดอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

การมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังรายละเอียด คือ

1. เคยสนับสนุนการจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ ของสถานศึกษาเพื่อสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยวิธีใด เพราะเหตุใด ดังคำพูดต่อไปนี้

“เคย ให้การสนับสนุน โดยวิธีเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันแห่เทียนพรรษา วันแม่แห่งชาติ วันไหว้ครู และสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับนักเรียนในวันไหว้ครู เพราะเพื่อสืบสานจารีต ประเพณี ให้คงอยู่ตลอดไปและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยด้วย” (กรรมการเทศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“เคยให้การสนับสนุน โดยช่วยแต่งตัว แต่งหน้าให้กับลูกชายและลูกสาว รวมทั้งช่วยครูเขาด้วยในกิจกรรมแห่ขบวนเทียนพรรษา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพค้าขาย)

“เคย เช่นแห่เทียนพรรษา ทำบุญตักบาตรวันสำคัญทางศาสนา ช่วยครูเขาพานักเรียนไปวัด เพราะมีหลายห้องเรียนอยู่ที่นี้ และตัวเองเป็นกรรมการโรงเรียนด้วย” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“เคย ช่วยจัดพิธีสำคัญทางศาสนาที่วัด เช่น วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา เพราะอาตมาเป็นผู้นำทางศาสนา เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้วิธีทางศาสนาอย่างถูกต้องและช่วยสืบสานพิธีทางศาสนาให้คงอยู่สืบต่อไป” (กรรมการผู้แทนทางศาสนา)

“ยังไม่เคยให้การสนับสนุน เพราะไม่ทราบ บวกกับไม่มีเวลาว่าง” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคย เข้าร่วมเป็นกรรมการจัดกิจกรรม เพราะต้องการแสดงเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการคนอื่น ๆ เห็นความสำคัญและช่วยสืบสานจารีต ประเพณี ที่ดีให้คงอยู่ต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“เคย ให้การสนับสนุนด้านช่วยสอนจัดขบวนกลองยาวเวลาโรงเรียนจัดกิจกรรมแห่เทียนไปสอนชุมชน เพื่อไปถวายวัดสุทัศน์ พระอารามให้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยต่อไป” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย โดยช่วยฝึกซ้อมการแสดงของนักเรียน ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่นวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ เพราะต้องการสืบสานประเพณีของโรงเรียน” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ก็ร่วมจัดทำให้ทุกอย่าง ทั้งโรงเรียนทั้งท้องถิ่นนั้นแหละครับ ขอให้ช่วยอะไรมาก็ช่วยไปทุกอย่าง เงินบ้าง แรงงานบ้างก็ช่วยสนับสนุนไปเท่าที่ทำได้” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานการเมืองท้องถิ่น)

“ เคย เพราะดิฉันเป็นครูที่โรงเรียนนี้ โดยร่วมจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นมรดกสำคัญของลูกหลาน ควรอนุรักษ์ไว้ต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ เคย โดยการบริจาคเงิน เพราะโรงเรียนสามารถนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับการศึกษาได้ เพราะผมไม่ค่อยมีเวลามาร่วมประชุม ส่วนใหญ่จะฝากเงินลูกสาวมาบริจาคให้โรงเรียน” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาที่โรงเรียนจัดขึ้น เพราะมีหลานเรียนอยู่ต้องเตรียมของใส่บาตรมาให้เขา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคย โดยวิธีบริจาคทรัพย์ และเครื่องสำอางที่ผมขายให้ลูกมาให้คุณครูแต่งหน้าให้นักเรียนในการแสดงแต่ละครั้ง เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดีควรสนับสนุน” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคย ให้ทุนสนับสนุนและร่วมกิจกรรมบางครั้ง เพราะเนื่องจากไม่ค่อยมีเวลามิงานประจำ มักจะให้การสนับสนุนโดยอยู่เบื้องหลัง เช่น การบริจาคฝากเงินลูกมาให้คุณครู และให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมในการแสดง เพื่อร่วมสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่น” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย ในวันสำคัญทางศาสนา เพราะเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์และสืบสานจารีต ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามนี้ต่อไป” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรม / เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับสถานศึกษาบ้างหรือไม่ เช่น กิจกรรมใด ดังคำพูดต่อไปนี้

“ ไม่เคย เพราะผมมีเวลาว่างไม่เคยตรงกับที่โรงเรียนจัดกิจกรรมสักเท่าไร” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานการเมืองท้องถิ่น)

“ เคย เช่น กิจกรรมวันลอยกระทง แห่เทียนพรรษา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ เคย เป็นบางกิจกรรม เช่น วันลอยกระทง วันเข้าพรรษา วันพ่อ – วันแม่แห่งชาติ” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ อาตมา ไม่เคยเข้าร่วม นอกจากโรงเรียนมาใช้สถานที่ๆ วัด และบอกอาตมาก็จะอยู่ร่วมด้วย” (กรรมการเทศชายผู้แทนทางศาสนา)

“ ยังไม่เคยเข้าร่วม คือ ผมไม่เคยมีเวลาต้องค้าขายทั้งวัน อีกอย่างลูกผมก็จบไปหมดแล้ว ผมก็เลยไม่ค่อยทราบว่าโรงเรียนเขาจัดกิจกรรมอะไรบ้าง” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ เคย ถ้าว่างตรงกับโรงเรียนจัดกิจกรรมก็จะมาร่วม เช่น วันเข้าพรรษามาฆบรูชา” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ เคย เช่น ตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ เคย เฉพาะที่โรงเรียนขอให้มาร่วมฝึกซ้อมนักเรียนก็จะอยู่ในวันแสดงจริงเพื่อดูความเรียบร้อย แต่ก็ไม่บ่อยนัก นานๆ ครั้ง” (กรรมการเทศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ไม่เคย ผมไม่ค่อยมีเวลา นอกจากโรงเรียนเชิญเป็นประธานเปิดงานก็จะหาเวลามาร่วม แต่ก็บ่อยครั้งต้องเสียมารยาทโทรศัพท์มาขอยกเลิก เนื่องจากติดประชุม” (กรรมการเทศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ เคย เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา วันพ่อ – วันแม่แห่งชาติ” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย ก็อย่างที่บอก ผมติดราชการไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมประชุม” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย ร่วมดำเนินการแต่มาร่วมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนาที่โรงเรียนจัด” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ไม่เคย แต่จะส่งเสริมลูกให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนแทน เพราะผมต้องค้าขาย” (กรรมการเทศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ไม่เคย เข้าร่วม” (กรรมการเทศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มีส่วนร่วมวางแผน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีทั้งด้านวันสำคัญทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณีลอยกระทง” (กรรมการเทศหญิง อาชีพรับราชการ)

1. ท่านพบปัญหา/ คิดว่ามีปัญหาด้านใดบ้างในการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง

พัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร่วมกับสถานศึกษา ดังคำพูดต่อไปนี้

“ ผมคิดว่า น่าจะไม่มีปัญหา” (กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ ดิฉัน ว่าไม่มีปัญหานะ ถ้าทุกคนทุกฝ่ายร่วมมือกับโรงเรียนและโรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการและผู้ปกครอง คนชุมชนทราบอย่างทั่วถึง” (กรรมการเพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ มี เช่น วิทยากรไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เพราะนักเรียนยังเลิกเกินไป มีความสนใจน้อย / สนใจเฉพาะช่วงแรกๆ สั้นๆ ไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ จึงคิดว่าไม่น่าสอน เสียเวลา ประกอบกับมีเวลาว่างน้อยที่จะมาช่วยสอน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ อาตมา คิดว่า การประสานงานระหว่างคณะกรรมการกับโรงเรียนไม่ค่อยเข้าใจตรงกัน ทำให้เป็นปัญหา” (กรรมการเพศชาย ผู้แทนทางศาสนา)

“ปัญหามี เพราะเกิดจากการที่โรงเรียนและคณะกรรมการมิได้ประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องนี้ และก็ประชุมบ่อย กรรมการมาไม่ครบ” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ปัญหา มีเพราะกรรมการบางท่าน ติดภารกิจส่วนตัว สละเวลามาร่วมประชุมกับโรงเรียนไม่ได้” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ มีปัญหา เนื่องจากทุนทรัพย์จัดจ้างวิทยากรไม่มี เวลาวิทยากรไม่ตรงกับที่โรงเรียนจัดให้ วิทยากรไม่ค่อยให้ความร่วมมือเมื่อโรงเรียนออกหนังสือเชิญไป” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มี เพราะคณะกรรมการขาดความเสียสละและร่วมมือประชุมวางแผนระดมความคิดขาดการประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือกับชุมชน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ ผมคิดว่าน่าจะไม่มีปัญหาอะไร ถ้าเวลาประชุมคณะกรรมการมาประชุมครบ แต่คงเป็นไปได้ยาก นอกเสียจากโรงเรียนต้องเชิญประชุมในวันหยุดราชการและควรมีหนังสือเชิญล่วงหน้า พอใกล้วันประชุมก็ให้โรงเรียนโทรย้ำเตือนคณะกรรมการอีกครั้ง” (กรรมการเพศชาย อาชีพนักการเมืองท้องถิ่น)

“ ปัญหาอยู่ที่ทำอย่างไรจึงจะให้คณะกรรมการมาประชุมพร้อมกัน 15 คน ให้คิดว่าโรงเรียนควรจะมีการประสานงานกับคณะกรรมการดีกว่านี้” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ ถ้าถามผม ผมก็จะบอกมีปัญหา เพราะเท่าที่ทราบผมเองก็ไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุม คิดว่าการทำงานของคณะกรรมการก็คงไม่ราบรื่นและการประชุมก็น้อยมาก ผมว่าโรงเรียนควรเลือกกรรมการที่มีอาชีพอิสระและพร้อมที่จะเสียสละเวลาให้กับโรงเรียนได้มากกว่านี้” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ มีปัญหาด้านระยะเวลา / เวลาในการร่วมประชุมไม่ค่อยสะดวกกับที่โรงเรียน
เชิญโรงเรียนควรมีการติดต่อพูดคุยนัดหมายทางโทรศัพท์มากกว่าทางหนังสือเชิญ เพราะทุกคน
ให้โทรศัพท์ไว้กับโรงเรียนหมดแล้ว จะทำให้การนัดหมายไม่คลาดเคลื่อน และสามารถพูดจากัน
แบบคุ้นเคยกันมากกว่า” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ คิดว่าน่าจะไม่มี” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“ ปัญหาอยู่ที่คณะกรรมการฯ ผู้ปกครอง ไม่ค่อยมีเวลา เนื่องจากต้องดิ้นรน
หาเลี้ยงชีพ เศรษฐกิจไม่ค่อยดี ความสัมพันธ์ของชุมชนมีน้อย เนื่องจากเป็นชุมชนเมือง ไม่ค่อย
ได้รับความร่วมมือ การดำเนินงานบางอย่างติดขัดเรื่องระเบียบทำให้ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร
(กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ด้านเวลาเพราะทั้งกรรมการและภูมิปัญญาใช้เวลาว่างที่ไม่ตรงกับชั่วโมงว่าง
ที่โรงเรียนจัดให้ ส่วนใหญ่จะว่างตอนเย็นหลังเลิกงาน นักเรียนอยู่เรียนไม่ได้แล้ว” (กรรมการ
เพศหญิง อาชีพรับราชการ)

2. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดม
ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง
พัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
ในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนราชบพิธ ดังคำพูดต่อไปนี้

“ โรงเรียนควรเชิญประชุมคณะกรรมการแบบกันเองไม่เป็นทางการเพื่อระดม
ความคิดเพราะทุกคนจะได้กล้าแสดงความคิดเห็นและเปิดเผยตนเองมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งจัด
กลุ่มสนทนาระหว่างผู้ปกครองกับครูประจำชั้น เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีความสนิทกับ
ครูประจำชั้น ฉะนั้นจะเปิดเผยความรู้สึกได้ดี” (กรรมการเพศชาย อาชีพพนักงานเมืองท้องถิ่น)

“ ควรทำแบบกรอกข้อมูลประวัติผู้ปกครอง โดยเฉพาะด้านอาชีพอย่าง
ละเอียดพร้อมถามความสมัครใจในการเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนหรือไม่ และนอกจาก
โรงเรียนจะออกหนังสือเชิญกรรมการประชุมแล้ว ควรจะบอกให้ครูประจำชั้นพูดคุยนัดกับ
ผู้ปกครองอีกครั้ง เพื่อเน้นถึงความสำคัญในการเข้ามาร่วมประชุมน่าจะได้ดี” (กรรมการ
เพศหญิง อาชีพค้าขาย)

“ โรงเรียนควรสร้างความตระหนักให้กับคณะกรรมการในการร่วมประชุมและ
ควรจัดกิจกรรมสืบสานจารีตประเพณีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คณะกรรมการเกิดความเคยชินว่า
จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกับโรงเรียน” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ ในฐานะกรรมการการศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและ
วิทยากร โรงเรียนควรจัดประชุมให้บ่อยขึ้น เพื่อกรรมการจะได้ปรึกษาหารือในเรื่องนี้อย่าง
สม่ำเสมอไม่ขาดช่วง เท่าที่ผมจำได้การประชุมครั้งหลังสุด กรรมการมีประชุมเพียง 4 – 5 คน
ก็เป็นเพียงแค่การรับทราบการทำงานของโรงเรียนอย่างเดียว ไม่ได้พูดถึงการขอความร่วมมือ
เกี่ยวกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีเลย ผมว่าผู้บริหารปีนี้ไม่ค่อยสนใจคณะกรรมการ

สถานศึกษามากกว่า ส่วนใหญ่จะคิดเองทำเองแล้วแจ้งให้รับทราบแต่บอกว่าในนามของ คณะกรรมการ ผมว่ามันไม่ถูกต้อง (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“อาตมาว่าการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับอาตมาไม่ค่อยเข้าใจกัน คิดว่า โรงเรียนควรให้ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการมากกว่านี้ และควรทำหนังสือ เชิญประชุมล่วงหน้า และควรมีใบตอบรับกลับโรงเรียนว่าสะดวกที่จะเข้าร่วมประชุมหรือไม่ ถ้ามี ผู้เข้าร่วมประชุมไม่มากก็ควรจะเลื่อนหรือถามความคิดว่าควรจะเป็นวันใดจะได้มาพร้อมๆ กัน ทุกคน” (กรรมการเพศชาย ผู้แทนทางศาสนา)

“กรรมการควรเห็นความสำคัญของการที่โรงเรียนเชิญมาประชุม เพราะคนที่มาประชุมต้องมาแล้วพบว่ากรรมการคนอื่นๆ ไม่มามากกว่าครึ่ง ทำให้ผู้มาคราวนี้แล้วคราวหน้าก็ไม่อยากมา เพราะคิดว่าคงไม่มีใครมา จึงเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก โรงเรียนควรสร้างความ เข้าใจกับผู้ปกครองและผู้ที่เชิญมาเป็นคณะกรรมการในปีต่อไป ไป ถึงบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการอย่างแท้จริงและผู้ที่เข้ามาเป็นกรรมการก็ควรจะเป็นผู้ซึ่งเสียสละแล้ว” (กรรมการ เพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ตัวดิฉันต้องการให้ผู้เข้าเป็นกรรมการทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น และลงมือร่วมกันปฏิบัติงานอย่างจริงจัง จังๆ กับทุกคน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“ผู้ที่เป็นกรรมการส่วนใหญ่เป็นกรรมการโดยไม่เห็นความสำคัญของบทบาท หน้าที่ของตน อีกทั้งยังไม่เป็นคนเสียสละอย่างแท้จริง อาจเป็นเพราะเข้ามาเป็นเพราะความ เกรงใจ หรือถูกขอร้องให้เป็น โรงเรียนควรเลือกคณะกรรมการจากความสมัครใจมากกว่า คະแนนเสียงของผู้ปกครองส่วนใหญ่” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“โรงเรียนควรจัดประชุมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน เพื่อร่วมเสนอแนะ แก้ปัญหาพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา และโรงเรียนควรเชิญบุคลากรในท้องถิ่นเข้า มามีส่วนเป็นกรรมการฯ ให้มากขึ้นกว่าเชิญ / เลือกคนที่อยู่ไกลๆ เวลาเชิญประชุมก็ลำบาก ประสานงานก็ยาก” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

“ผมคิดว่าโรงเรียนควรจ้างวิทยากรภายนอกมาสอนวิชาภาษาอังกฤษ และ ดนตรีไทยให้กับนักเรียนเพิ่มเติม โดยอาจเรียกเก็บค่าสอนกับผู้ปกครองดีกว่ามารอให้ คณะกรรมการจัดหา จะทำให้ล่าช้าไม่ทันการ เพราะในการประชุมแต่ละครั้งคณะกรรมการจะมา ไม่ครบและประชุมเฉพาะงานที่จะจัดเท่านั้น ซึ่งก็เพียงเทอมละ 1 ครั้งเท่านั้น ผมว่าโรงเรียน น่าจะปรับปรุงระบบการประสานงานกับคณะกรรมการใหม่ การทำงานน่าจะประสบความสำเร็จ และพัฒนาโรงเรียนได้ดีขึ้น” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“การดำเนินการของโรงเรียนน่าจะดีอยู่แล้ว” (กรรมการเพศชาย อาชีพ นักการเมืองท้องถิ่น)

“คณะกรรมการมีเวลาว่างไม่ตรงกันอยากให้เสียสละเวลามาร่วมประชุม มากกว่านี้ และโรงเรียนควรจัดประชุมปรึกษาหารือ พบปะกับคณะกรรมการให้บ่อยครั้งและ สม่ำเสมอมากกว่านี้” (กรรมการเพศหญิง อาชีพข้าราชการบำนาญ)

“โรงเรียนจัดกิจกรรมได้ดีแล้ว แต่ควรจะแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการและชุมชนมากกว่านี้ เพื่อทุกฝ่ายจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนทรัพย์และภูมิปัญญาได้ที่โรงเรียนทำอยู่จะเป็นโรงเรียนดำเนินการเอง ผู้ปกครองเป็นเพียงผู้รับทราบการจัดกิจกรรมเท่านั้น ไม่มีส่วนในการร่วมวางแผนดำเนินการ” (กรรมการเพศชาย อาชีพค้าขาย)

“โรงเรียนควรหาแนวทางปลูกสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้กับคณะกรรมการทุกคน เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่ยังไม่เสียสละอุทิศตนให้กับโรงเรียน จึงทำให้การประชุมแต่ละครั้งประสบความล้มเหลว” (กรรมการเพศชาย อาชีพรับราชการ)

“ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องการให้คณะกรรมการร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระสังคม ศาสนา วัฒนธรรม กับกลุ่มสาระศิลปะ ให้เชื่อมโยงกัน โดยให้นักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริงๆ เป็นการสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกให้นักเรียนรักและหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยคณะกรรมการร่วมจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม มาให้ความรู้กับนักเรียนและร่วมระดมทุนทรัพย์ในการดำเนินงาน และจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนที่โรงเรียนไม่พอเพียงให้กับโรงเรียน” (กรรมการเพศหญิง อาชีพรับราชการ)

ภาคผนวก ง

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนราชบพิธ
ชุดที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	ชื่อสกุล	นางกิงแก้ว วาณิชกุล
วัน เดือน ปีเกิด		27 มกราคม 2503
สถานที่เกิด		อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน		165/326 ม.3 ตำบล พิมลราช อำเภอ บางบัวทอง จังหวัด นนทบุรี 11110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน		ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ระดับ 7 โรงเรียนราชบพิธ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน		โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาปีที่ 3 สายสามัญ จากโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2524	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพระนครใต้ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2528	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ